

1988

Jaarverslag

Het Bedrijfsfonds voor de Pers

- De **Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers** werd op **16 september 1974** **opgericht** en fungeerde op basis van statuten (die voor het laatst in 1982 werden gewijzigd) tot ultimo 1987.
- Sedert **1 januari 1988** fungeert het **Bedrijfsfonds voor de Pers** op basis van de **Mediawet**. Alle rechten en verplichtingen van de stichting Bedrijfsfonds voor de Pers gingen daarbij op het Bedrijfsfonds 'nieuwe stijl' over.
- Het fonds heeft **rechtspersoonlijkheid bij wet**.
- **Doelstellingen, taken, en bevoegdheden** zijn neergelegd in de **Mediawet** en het **Mediabesluit**.
- Het Bedrijfsfonds voor de Pers heeft ten **doel** het **handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de pers, voor zover die van belang is voor de informatie en opinievorming**.

Taken en bevoegdheden:

1. Het Bedrijfsfonds voor de Pers kan ten laste van eigen middelen financiële steun verlenen:
  - a. ten behoeve van persorganen op individuele basis in de vorm van kredieten, kredietfaciliteiten of uitkeringen;
  - b. ten behoeve van dagbladen op grond van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Deze regeling beoogt structurele verschillen te compenseren in de concurrentieverhoudingen, waarin dagbladen op de markt worden aangeboden;
  - c. aan gezamenlijke projecten van persorganen;
  - d. aan organisatie-onderzoek, gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan;
  - e. aan onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstaking als geheel.

Het Bedrijfsfonds is verder belast met:

2. het toezicht op de naleving van hetgeen de Mediawet in hoofdstuk IX: "Steunmaatregelen voor Persorganen" bepaalt met betrekking tot de pers.
3. het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers;
4. het desgevraagd of uit eigen beweging adviseren van de minister van WVC over de uitvoering van de Mediawet, voor zover dit voor de taakuitoefening van het Bedrijfsfonds van belang is;
5. het toezicht op de naleving van alle voorwaarden verbonden aan overeenkomsten tot financiële steunverlening.

Prinsessegracht 19
2514 AP Den Haag
070-617111

1988
Jaarverslag

INHOUD

I.	Ten geleide	5
II.	Wijzigingen in de positie van het Bedrijfsfonds voor de Pers als gevolg van het in werking treden van de Mediawet per 1 januari 1988	8
III.	Samenstelling van het bestuur en het secretariaat van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1988	12
IV.	De werkzaamheden van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1988	13
	1. Inleiding	13
	2. Financiële middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers	14
	2.1. Jaarrekening	16
	2.2. Accountantsverklaring	24
	3. Compensatieregeling voor Dagbladen	25
	3.1. Uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen over 1985	25
	3.2. Voorbereiding Compensatieregeling voor Dagbladen over 1986	26
	3.3. De Compensatieregeling voor Dagbladen en onderzoek	27
	3.4. Evaluatie van de regeling	27
	4. Individuele steunverlening	28
	4.1. Inleiding	28
	4.2. Aanvragen	28
	4.2.1. Avondbladen Combinatie Rotterdam (ACR)	29
	4.2.2. Handicap Magazine	30
	4.2.3. Friestalig maandblad "Frysk & Frij"	30
	4.2.4. Politiek-cultureel maandblad Dilemma	31
	4.2.5. Weekkrant Suriname	31
	4.2.6. Weekblad De Tijd	32
	4.3. Beheer van de kredieten, verstrekt ten laste van de middelen van het Bedrijfsfonds	32
	4.3.1. De Waarheid	33
	4.3.2. Haagse Post	33
	4.3.3. Het Katholiek Nieuwsblad	34
	5. Bijdragen aan onderzoek in opdracht van derden	34
	5.1. Inleiding	34
	5.2. Organisatie-onderzoek Avondbladen Combinatie Rotterdam	35
	5.3. Onderzoek in opdracht van Cebuco	36
	6. Onderzoek in opdracht van het Bedrijfsfonds voor de Pers	37
	6.1. Inleiding	37
	6.2. Onderzoek compensatieregeling voor dagbladen	37
	6.2.1. Onderzoek redactionele zelfstandigheid	37
	6.2.2. Onderzoek vereenvoudiging en regionaliteit	39
	6.3. Onderzoek reclamebestedingen in de media	39
	6.4. Onderzoek toetsing van persfusies	41

I. Ten geleide

Veranderingen in positie Bedrijfsfonds voor de Pers

Het verslagjaar luidde een aantal wezenlijke veranderingen voor het Bedrijfsfonds voor de Pers in. Voor het eerst werd door het in werking treden van de Mediawet uitvoering gegeven aan een voorstel dat reeds in 1972 door de Commissie Bedrijfsfonds voor de Pers was gedaan, nl. een bedrijfsfonds voor de pers te creëren als zelfstandig steunverlenend orgaan, gesitueerd tussen de voor de pers verantwoordelijke minister en de perswereld. Dit voorstel werd door de Tweede Kamer in datzelfde jaar bij motie-Van der Sanden c.s. overgenomen. In die motie werd de regering onder meer uitgenodigd de uitvoering van het financiële steunbeleid ten behoeve van de pers op te dragen aan een zelfstandige rechtspersoon. Uiteindelijk koos de toenmalige minister van CRM ervoor het Bedrijfsfonds als een adviescollege te laten fungeren, waarbij hij zelf de beslissingsbevoegdheid behield over financiële steunaanvragen van persorganen. In de periode vanaf de oprichting tot de invoering van de Mediawet functioneerde het Bedrijfsfonds in die positie.

Verzelfstandiging Bedrijfsfonds

Indachtig het motto "overheid op afstand" gaf de Mediawet per 1 januari 1988 aan het Bedrijfsfonds voor de Pers de status van een bestuurscollege met zelfstandige beslissingsbevoegdheid.

In het kader van deze verzelfstandiging van het Bedrijfsfonds kreeg ons bestuur in de loop van het verslagjaar ook het beheer over de financiële middelen van het Bedrijfsfonds. Overigens besloten wij in de loop van het verslagjaar ons secretariaatsbureau in Den Haag te huisvesten. Voorheen was het secretariaat gevestigd in een van de gebouwen van het Ministerie van WVC. Medio november 1988 verhuisde het naar het huidige adres: Prinsessegracht 19 te Den Haag.

Overige wijzigingen

Ook heeft de Mediawet, zoals in het hierna volgende nog zal worden toegelicht, op enkele andere gebieden geleid tot veranderingen in ons functioneren. Niet alleen werd de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds verbreed, maar ook kreeg onze onderzoekstaak een substantiëler karakter doordat onderzoek een van de hoofdtaken van het Bedrijfsfonds is gaan vormen. Daarmee hebben wij meer armslag gekregen voor onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers.

Deze veranderingen in de positie van het Bedrijfsfonds legden op het werk van ons bestuur en ons secretariaat in het verslagjaar een grote druk. Dit kwam met name tot uitdrukking in een toename van het aantal ingediende steunaanvragen en in een uitbreiding van onderzoeksactiviteiten in onze opdracht. In het bijzonder vroegen in het verslagjaar omvangrijke onderzoeken op het gebied van de compensatieregeling voor dagbladen en van persfusies veel aandacht.

Problemen rond de regelgeving

In onze werkzaamheden zagen wij ons ook in toenemende mate geplaagd door problemen voortvloeiend uit de wijze waarop in Mediawet en Mediabesluit aan de regelgeving rond het Bedrijfsfonds voor de Pers uitvoering is gegeven. Reeds in ons advies over het Mediabesluit van 25 augustus 1987¹ merkten wij op dat in het voorgenomen Mediabesluit de taken en bevoegdheden van het Bedrijfsfonds zeer gedetailleerd werden beschreven. Wij verklaarden daarbij enerzijds wel enig begrip te

---

¹ Jaarverslag Bedrijfsfonds voor de Pers over 1987, bijlage 3, pag. 52-55.

hebben voor de overwegingen om te kiezen voor een dergelijke gedetailleerde regelgeving. Maar anderzijds moesten wij, op grond van onze ervaring met financiële steunverlening aan persorganen sedert de instelling van het Bedrijfsfonds, vaststellen dat deze uitermate gedetailleerde omschrijving en uiteenzetting naar ons oordeel verder ging dan nodig is en tevens bezwaren in zich droeg. In de uiteindelijke versie van het Mediabesluit bleven de in het ontwerp voorgestelde gedetailleerde regels betreffende het Bedrijfsfonds evenwel voor het overgrote deel gehandhaafd.

Starre regelgeving

In het verslagjaar hebben wij met betrekking tot diverse bepalingen van de Mediawet en het Mediabesluit moeten ervaren dat deze inderdaad te gedetailleerd maar tevens onduidelijk zijn en daardoor soms ook tot vertraging in ons werk aanleiding geven. Een schrijnend voorbeeld werd gevormd door de wijze waarop bepalingen van het Mediabesluit belemmerend werkten op de totstandkoming van de Compensatieregeling voor Dagbladen over 1986. In het Mediabesluit werden namelijk de ontvankelijkheidsgrenzen van de regeling over 1985 en 1986 vastgelegd. Daarmee werd voorbijgezien aan het feit, dat voor de uitvoering van de regeling over elk jaar nieuwe grenzen moeten gelden, om ze te laten aansluiten bij de actuele situatie in de dagbladpers in dat jaar betreffende oplage en geografische verspreiding. Ondanks aandringen onzerzijds bleek de minister niet bereid het Mediabesluit in een vroegtijdig stadium – toen er nog sprake was van een ontwerp-besluit – aan te passen om deze op dit punt flexibeler te laten functioneren. Om de compensatieregeling over 1986 in werking te laten treden moest als gevolg hiervan het inmiddels in werking getreden Mediabesluit via een langdurige procedure worden aangepast. Daardoor kon de uitvoering van de compensatieregeling over 1986 pas onlangs ter hand worden genomen.

De starre regelgeving waarvan dit voorbeeld getuigt, belemmert naar ons oordeel een slagvaardige uitvoering van de taken die de Mediawet aan het Bedrijfsfonds voor de Pers heeft opgedragen. Met het oog daarop namen we in het verslagjaar ook de mogelijkheden in studie om te komen tot aanbevelingen voor een meer efficiënte en effectieve regelgeving van de steunmaatregelen voor de pers.

Symposium "Het gedrukte woord in beeld"

In het verslagjaar werd ook uitvoering gegeven aan ons voornemen, door middel van een symposium uitvoeriger stil te staan bij de achtergronden van ons beleid, om daardoor tevens prikkels te verkrijgen ten behoeve van een verdieping van dat beleid.

In de eerste plaats beoogden wij op deze wijze een speciaal licht te laten schijnen op het in persorganen geschreven en gedrukte woord, ter onderscheiding van andere communicatiemedia. Bij onze zorg voor het functioneren van de pers past het om ook fundamenteeler stil te staan bij de eigen betekenis van het ook in persorganen gedrukte woord, als voertuig voor het overbrengen van gedachten, meningen, inzichten en andere mededelingen.

Onze tweede overweging om een symposium te beleggen hield verband met de wijzigingen die de positie van het Bedrijfsfonds voor de Pers door de invoering van de Mediawet sedert het begin van het verslagjaar heeft ondergaan en die in het voorgaande reeds werden toegelicht. Met name hadden we hierbij het oog op de verandering van het Bedrijfsfonds als adviescollege van de minister van WVC in een zelfstandig bestuursorgaan met eigen rechtspersoonlijkheid, dat zelfstandig beslist over financiële steunaanvragen. Daarnaast doelden we op de verruiming van de werkings sfeer van het Bedrijfsfonds, de nieuwe taak van ons bestuur op het gebied van het beheer van de ter beschikking gestelde middelen en onze verruimde taak betreffende het verrichten, dan wel doen verrichten van onderzoek op het gebied van het functioneren van de pers.

In deze nieuwe positie van het Bedrijfsfonds zagen we eveneens een goede reden om een speciale discussiebijeenkomst met deskundigen op het gebied van media en overheidsbeleid terzake te beleggen. De onderwerpen van de bijeenkomst waren de toekomst van het gedrukte woord en zijn betekenis voor onze samenleving, en tegen deze achtergrond het persbeleid van de overheid en meer in het bijzonder bij de mogelijke beleidsinstrumenten in relatie tot de taakstelling van het Bedrijfsfonds. Wij hadden voor deze onderwerpen de volgende inleiders uitgenodigd: Hella S. Haasse (schrijfster en letterkundige), prof. dr. H. Verdaasdonk (hoogleraar Literatuursociologie aan de Katholieke Universiteit Brabant), prof. dr. L. Noordman (hoogleraar Tekstwetenschap aan de Katholieke Universiteit Brabant) en prof. dr. P.B. Boorsma (hoogleraar Openbare Financiën aan de Universiteit Twente).

Aan de bijeenkomst, die op 23 september 1988 in Slot Zeist plaatsvond, werd door ongeveer zestig personen deelgenomen. Het symposium werd voorbereid door een werkgroep bestaande uit de heren Kassies, Van Haaren en Lichtenberg. Van deze bijeenkomst is een verslag vervaardigd waarin de volledige teksten van de inleidingen en samenvattingen van de discussies zijn opgenomen².

Het symposium werd opgeluisterd met enkele tentoongestelde werkstukken van de ontwerper Jurriaan Schrofer, die voor deze gelegenheid een zestal in papier gesneden uitspraken in bruikleen afstond.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers

Den Haag, oktober 1989

---

² "Het gedrukte woord in beeld", verslag van een discussiebijeenkomst georganiseerd door het Bedrijfsfonds voor de Pers op 23 september 1988 in Slot Zeist. ISBN 90 346 1845 5. Exemplaren van deze uitgave à f 20,- zijn schriftelijk of telefonisch te bestellen bij het Distributiecentrum DOP, postbus 11594, 2502 AN Den Haag, tel. 070 – 78 98 85, onder vermelding van het ISBN-nummer en het afleveringsadres.

II. Wijzigingen in de positie van het Bedrijfsfonds voor de Pers als gevolg van het in werking treden van de Mediawet per 1 januari 1988

Situatie tot 1988

Tot en met 1987 functioneerde het Bedrijfsfonds nog binnen het juridische kader van de uit 1974³ daterende statuten van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers. Deze statuten waren voor het laatst in 1982⁴ gewijzigd. Op grond van die statuten adviseerden wij de minister van WVC over financiële steunverlening aan persorganen, zowel op individuele basis als op grond van de in 1983 tot stand gekomen Compensatieregeling voor Dagbladen. Tevens hadden wij toezichthoudende taken, voor de gevallen waarin dergelijke ondersteuning was verleend.

Situatie met ingang van 1 januari 1988

Op 1 januari 1988 traden de Mediawet⁵ en het Mediabesluit⁶ in werking. Globaal gesproken geeft het Mediabesluit ten aanzien van een aantal artikelen uit de Mediawet een nadere invulling.

Deze wetgeving hield voor ons functioneren een aantal veranderingen in. Drie veranderingen zijn voor ons werk het belangrijkste.

A. Zelfstandige beslissingsbevoegdheid

Waar het in het verleden zo was dat de minister van WVC op ons advies beslissingen nam inzake aanvragen om financiële steunverlening, daar geeft de Mediawet ons nu de bevoegdheid zelfstandig over dergelijke aanvragen beslissingen te nemen. Besluiten brengen wij ter kennis van de minister van WVC. Deze heeft op grond van de wet, gedurende een periode van dertig dagen nadat hij kennis heeft genomen van zo'n besluit, de bevoegdheid het desbetreffende besluit te schorsen dan wel voor vernietiging voor te dragen, indien hij *"strijd met het recht"* constateert.

B. Verruiming werkingssfeer Bedrijfsfonds voor de Pers

In het verleden konden wij op basis van onze statuten slechts financiële ondersteuning bieden aan dagbladen, nieuwsbladen en opinieweekbladen.

Analoog aan een bepaling in onze vroegere statuten werd in het wetsvoorstel Mediawet voorgesteld dat financiële steun uitsluitend kon worden verleend ten behoeve van persorganen, die onder meer voldoen aan de volgende eis:

"zij bevatten in belangrijke mate nieuws, analyse, commentaar en achtergrondinformatie over een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, vooral in het belang van de politieke meningsvorming".

---

³ Stort. 1974, 190.

⁴ Stort. 1983, 11.
De gewijzigde statuten zijn ook opgenomen in ons jaarverslag over 1982.

⁵ Stort. 1987, 249.

⁶ Stort. 1987, 573 Koninklijk Besluit van 19 november 1987, houdende regelen ter uitvoering van de bepalingen van de Mediawet.

De wetgever heeft echter, door middel van het aannemen in de Tweede Kamer van een door de Kamerleden Van de Sanden en Beinema ingediende motie, uitdrukkelijk gewenst het woord *"vooral"* te vervangen door *"mede"*. Aldus is thans in de Mediawet de werkingssfeer geregeld.

Onze vroegere statuten stelden dat financiële steun mogelijk was voor bladen die een verschijningsfrequentie hadden van minimaal éénmaal per week. De Mediawet stelt daarentegen dat het dient te gaan om persorganen die *"tenminste maandelijks verschijnen"*.

Blijkens de memorie van antwoord bij de behandeling van het wetsvoorstel Mediawet⁷ is op beide punten een verruiming van de werkingssfeer van ons fonds gerealiseerd.

C. Verruiming taken op gebied van onderzoek

In de Mediawet is de taak van het Bedrijfsfonds om onderzoek te verrichten op het gebied van de pers thans uitdrukkelijk vastgelegd. De uitkomsten van dat onderzoek kunnen het persbeleid van de overheid onderbouwen.

Samenvatting

Hierna geven wij in het kort een samenvatting van de belangrijkste punten uit de Mediawet en het Mediabesluit, voor zover die op ons werk betrekking hebben en in de context van dit jaarverslag van belang zijn.

Doelstelling en taken

De Mediawet stelt in artikel 123 dat er een Bedrijfsfonds voor de Pers is dat:

"ten doel heeft het handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de pers, voor zover die van belang is voor de informatie en opinievorming".

De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Mediawet licht deze bepaling als volgt toe:

"Het doel van het fonds is in het bijzonder gerelateerd aan het belang van de informatievoorziening en opinievorming voor zover dat van betekenis is voor het democratisch functioneren van de Nederlandse samenleving."

Genoemd artikel 123 belast het fonds daarnaast met de volgende taken:

- a. *het toezicht op de naleving van het bij of krachtens hoofdstuk IX van de wet bepaalde met betrekking tot de pers;*
- b. *het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers;*
- c. *het desgevraagd of uit eigen beweging adviseren van de minister van WVC over de uitvoering van de Mediawet, voor zover dit voor de taakuitoefening van het fonds van belang is.*

Tenslotte zegt artikel 123 nog dat het Bedrijfsfonds rechtspersoonlijkheid heeft.

Bestuur

De artikelen 124 en 125 regelen de taken en bevoegdheden van het bestuur.

Begroting en jaarrekening

De begroting en de jaarrekening van ons fonds behoeven op grond van artikel 126 uit de Mediawet de goedkeuring van de minister van WVC. Genoemd artikel stelt verder dat de kosten van het Bedrijfsfonds door deze minister worden vergoed.

---

⁷ Zie MvA I, blz. 62.

Bevoegdheden van de minister van WVC

Artikel 127 regelt dat besluiten van het fonds ter kennis worden gebracht van de minister van WVC. Deze heeft, gedurende een periode van dertig dagen nadat hij van een besluit kennis heeft genomen, het recht dat besluit te schorsen dan wel voor vernietiging voor te dragen wegens *"strijd met het recht"*. In het verslagjaar heeft de minister van WVC van deze bevoegdheid echter geen gebruik gemaakt.

De minister van WVC bepaalt op grond van artikel 128 jaarlijks of hij in het volgende jaar bedragen ter beschikking zal stellen ten behoeve van de door het fonds te verlenen financiële ondersteuning van persorganen.

Werkingsfeer Bedrijfsfonds

Naast de doelstelling die in artikel 123 van de Mediawet wordt gegeven⁸, omschrijft het tweede lid van artikel 129 van de wet de werkingssfeer van ons fonds als volgt:

"Financiële steun kan uitsluitend worden verleend ten behoeve van persorganen die voldoen aan de volgende eisen:

- a. zij worden in Nederland uitgegeven en zijn bestemd voor het publiek in Nederland;*
- b. zij bevatten in belangrijke mate nieuws, analyse, commentaar en achtergrondinformatie over een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, mede in het belang van de politieke meningsvorming;*
- c. zij worden geredigeerd door een zelfstandige redactie op basis van een statuut waarin de redactionele identiteit is neergelegd;*
- d. zij verschijnen regelmatig en tenminste maandelijks;*
- e. zij zijn voor iedereen verkrijgbaar;*
- f. zij worden niet uitgegeven door of vanwege de overheid;*
- g. zij worden niet uitgegeven of verspreid in samenhang met het lidmaatschap, donateurschap of deelnemerschap van een vereniging, kerkgenootschap of andere organisatie."*

In de memorie van toelichting werd bij dit artikel nog het volgende aangetekend:

"Onderdeel a van het tweede lid heeft primair betrekking op periodieken in de Nederlandse taal, maar kan eventueel ook betrekking hebben op bladen in de taal van een minderheid.

Bij "in belangrijke mate" in onderdeel b wordt gedacht aan 75% van de redactionele ruimte.

Met "gevarieerd deel" wordt bedoeld: betrekking hebbend op uiteenlopende sectoren van de samenleving."

Aan het bepalen of een blad voldoet aan de bepalingen van het hierboven genoemde artikel 129 is in discussies in ons bestuur in het verslagjaar op meerdere momenten aandacht besteed. Daarbij was ook de eerder genoemde en door de wetgever gewenste uitbreiding van de werkingssfeer een belangrijke factor.

Vormen van financiële ondersteuning

Artikel 130 van de Mediawet stelt dat het Bedrijfsfonds financiële steun kan verlenen in de vorm van kredieten en kredietfaciliteiten. De ondersteuning kan slechts worden verstrekt op voorwaarde van uitvoering van een project dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode.

Artikel 130 stelt verder dat financiële ondersteuning van de start van een persorgaan slechts kan worden gegeven, indien het betrokken persorgaan tenminste zes keer per week verschijnt.

In de memorie van toelichting is aangegeven dat deze bepaling betrekking heeft op dagbladen.

Indien een éénmalige reorganisatie niet doeltreffend kan worden uitgevoerd met behulp van krediet en kredietfaciliteiten kan de financiële steun worden gegeven in de vorm van een uitkering. Ingevolge artikel 54 van het Mediabesluit kan ook in het kader van de gericht-generieke Compensatieregeling voor Dagbladen steun in de vorm van een uitkering worden gegeven.

Financiële steun in de vorm van een uitkering kan volgens artikel 54 Mediabesluit verder worden gegeven ten behoeve van:

- gezamenlijke projecten van persorganen;
- organisatie-onderzoek, gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan; en
- onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel, voor zover het onderzoek past in de doelstellingen van het Bedrijfsfonds.

Artikel 132 bepaalt onder meer dat het Bedrijfsfonds aan de verstrekking van financiële ondersteuning voorwaarden en voorschriften kan verbinden. Deze voorwaarden en voorschriften zullen echter geen betrekking hebben op de inhoud van een persorgaan.

III. Samenstelling van het bestuur en het secretariaat van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1988

Bestuursleden:

prof. drs. J.W. Schoonderbeek, voorzitter
J. Kassies, vice-voorzitter
prof. dr. J.J. van Cuilenburg
drs. H.J.A.M. van Haaren
prof. dr. F. Haselhoff
mr. W.C.D. Hoogendijk
prof. dr. J.H.R. van de Poel

De leden van het bestuur zijn voor een periode van vijf jaar benoemd bij Koninklijk Besluit van 1 maart 1988 (Stcrt. 1988, 5), respectievelijk bij Koninklijk Besluit van 14 april 1988 (Stcrt. 1988, 85).

Op grond van de Mediawet is voor de bestuursleden herbenoeming voor één aansluitende periode van vijf jaar mogelijk.

Secretariaat:

drs. L.H.A. Lichtenberg, secretaris
drs. C.W.M. Buijs, plaatsvervangend secretaris
mevr. J. Koldenhof-Kooy, administratief medewerkster

De medewerkers van het secretariaat zijn op grond van de Mediawet in dienst van het Bedrijfsfonds voor de Pers; zij worden benoemd door het bestuur.

IV. De werkzaamheden van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1988

1. Inleiding

Aantal vergaderingen

Onder meer als gevolg van het in werking treden van de Mediawet, de daaruit voortvloeiende nieuwe status van het fonds en de consequenties daarvan voor onder meer de uitbreiding van de werkingssfeer, hebben wij ons in het verslagjaar beziggehouden met een scala aan werkzaamheden van een zeer uiteenlopend karakter.

Wij kwamen gedurende het verslagjaar zeventien maal op de gebruikelijke wijze in plenaire vergadering bijeen. Vooral de consequenties van het in werking treden van de Mediawet, waaronder ook de gevolgen van de wet voor de verruimde werkingssfeer van ons fonds, kwamen daarbij meerdere malen uitgebreid aan de orde. Verder vond om uiteenlopende redenen nog een aantal bijeenkomsten van commissies uit ons bestuur plaats.

Contacten met ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC)

Frequent hadden wij gedurende het verslagjaar over allerlei zaken betreffende ons werk contact met het ministerie van WVC.

Medio 1988 voerden wij inzake de consequenties van het in werking treden van de Mediawet en het Mediabesluit, zoals deze in dit verslag op meerdere plaatsen zijn weergegeven, een gesprek met de Secretaris-Generaal van genoemd departement.

Ter gelegenheid van de aanbidding van ons advies "Toetsing van Persfusies"⁹ van 14 december 1988 voerden wij een gesprek met de minister van WVC.

Genoemd advies werd door ons door middel van een persconferentie in Perscentrum Nieuwspoor op 19 december 1988 publiek gemaakt.

Inhoud volgende paragrafen

In paragraaf 2 van dit hoofdstuk volgt allereerst een overzicht van de financieel-economische gang van zaken van ons fonds in 1988. De inkomsten en uitgaven van het fonds, alsmede de balans aan het begin en aan het eind van het verslagjaar worden in dit overzicht weergegeven en nader toegelicht.

Ook op financieel-economisch gebied had het in werking treden van de Mediawet consequenties voor ons. Aan deze consequenties wordt in paragraaf 2 nader aandacht besteed.

In paragraaf 3 gaan wij nader in op onze werkzaamheden in 1988 op het gebied van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Naast de uitvoering van de compensatieregeling over 1985 en de voorbereiding van de regeling over 1986 en de tijdsproblemen daarbij, komen in deze paragraaf in verband met ons advies van 15 februari 1989 aan de minister van WVC de werking van de regeling met 5 jaar te verlengen, onze werkzaamheden op het gebied van onderzoek in relatie tot de compensatieregeling aan bod.

In paragraaf 4 behandelen wij onze werkzaamheden in 1988 op het gebied van de individuele financiële steunverlening. Wij ontvingen in de loop van het verslagjaar 10 aanvragen om financiële steun op individuele basis. In deze paragraaf wordt verder aandacht besteed aan ons werk met betrekking tot het beheer van in eerdere jaren door ons verstrekte kredieten.

---

⁹ Zie pag. 41 e.v.

Paragraaf 5 geeft een overzicht van onze bijdragen aan onderzoek in opdracht van derden.

In paragraaf 6 wordt ingegaan op onze werkzaamheden in het verslagjaar t.a.v. onderzoek, dat is geschied of nog geschiedt in onze opdracht.

2. Financiële middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers

Voordat in deze paragraaf de ontwikkelingen betreffende de financiële middelen van het Bedrijfsfonds in het verslagjaar worden besproken geven wij hier eerst een overzicht van de bronnen van deze middelen en van de wijze waarop over deze middelen wordt beschikt.

Herkomst financiële middelen

De financiële middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers zijn oorspronkelijk voornamelijk afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame. De eerste middelen verkreeg het fonds in de vorm van dotaties in het kader van de etherreclame compensatie-uitkeringen die de pers ter beschikking werden gesteld in de periode 1967 tot en met 1973. Daarnaast ontving het fonds financiële middelen uit de opbrengsten van een tijdelijke opslag van 5% op de tarieven van de etherreclame gedurende de jaren 1973 tot en met 1976.

In verband met de Compensatieregeling voor Dagbladen werden in de jaren 1983, 1985, 1987 en in het verslagjaar middelen gedoteerd, die eveneens afkomstig zijn uit de opbrengsten van de etherreclame.

Het fonds heeft verder inkomsten uit rentebaten.

Financieel beheer

Sedert 1974 en tot en met 1987 was de formele zeggenschap over het beheer van de financiële middelen van het Bedrijfsfonds als volgt geregeld. Ons bestuur adviseerde de minister van WVC over de besteding van de middelen, laatstgenoemde besliste. Het beheer van het vermogen van het fonds geschiedde ten behoeve van het fonds en in opdracht van de minister van WVC door het Bureau Regeringscommissaris voor de Omroep (thans het Commissariaat voor de Media) te Hilversum.

Het Bureau Regeringscommissaris vervulde daarbij de rol van kassier voor het Bedrijfsfonds en droeg ook zorg voor de wijze waarop het vermogen van het fonds was belegd.

Zoals hiervoor in hoofdstuk I reeds vermeld verkreeg het Bedrijfsfonds met ingang van 1 januari 1988 de status van zelfstandig bestuurslichaam. T.a.v. de financiën had deze wijziging tot gevolg dat het Bedrijfsfonds zelf verantwoordelijk werd voor het financieel beheer. Reeds vroeg in het verslagjaar besloten wij het financieel beheer, betalingsverkeer zowel als het beleggen van de middelen, in eigen hand te zullen nemen. Dit besluit werd ook ingegeven door onze ervaringen met de wijze waarop het financieel beheer tot en met 1987 was geschied. Enerzijds hadden wij diverse malen gewezen op de lengte van de procedure die voorafging aan het feitelijk verrichten van betalingen uit het fonds. Anderzijds konden wij verwachten dat uit het vermogen hogere rente-opbrengsten zouden kunnen worden verkregen. Tijdens ons symposium op 23 september 1988¹⁰ wees één van de inleiders, prof. dr. P.B. Boorsma, ook daarop.

In de loop van het verslagjaar namen wij contact op met het Commissariaat voor de Media teneinde de overgang van het financieel beheer en de overdracht van de financiën voor te bereiden. Deze overdracht vond op 28 november 1988 plaats.

In dit verband besloten wij tenslotte de wijze van financiële verslaglegging in onze jaarstukken te wijzigen. In het verleden was dit steeds geschied op basis van het kasstelsel. In plaats daarvan besloten wij onze financiële verantwoording op te stellen op basis van het in het maatschappelijk verkeer meer gebruikelijke stelsel van registratie van rechten en verplichtingen. De resultaten van dit besluit vindt u in de hierna volgende tabellen terug.

Voorafgaand aan de overdracht van de financiën openden wij een rekening-courant bij de Kas-Associatie N.V. te Amsterdam en bij de Postbank.

Nationale Investeringsbank (NIB)

De NIB fungeert reeds lang als intermediair bij de financiële steunverlening uit het fonds aan afzonderlijke persorganen door middel van kredieten. De bank stelt in overleg met ons kredietoffertes op, waarin de vorm en de voorwaarden van de financiële steunverlening zijn vastgelegd. De kredietovereenkomst wordt ook tussen de desbetreffende persorganen en de NIB namens ons afgesloten. De bank beheert voor ons de verstrekte kredieten, administreert de ontvangsten van aflossingen en rentebedragen, controleert als eerste of kredietvoorwaarden worden nageleefd en signaleert een eventueel in gebreke blijven van kredietnemers in dit opzicht. Met betrekking tot deze zaken voeren wij regelmatig overleg met de NIB.

Tevens kan de bank in bepaalde gevallen en op ons verzoek een financieel-economisch onderzoek instellen bij persorganen, die bij ons een aanvraag om financiële steun hebben ingediend. Voor een dergelijk onderzoek kunnen wij ons sedert de invoering van de Mediawet echter ook tot andere deskundigen wenden.

Financiële overzichten 1988: balans en staat van baten en lasten

Op de hiernavolgende pagina's is de jaarrekening van ons fonds over 1988 alsmede een toelichting daarop weergegeven. Ter vergelijking geeft de in de jaarrekening opgenomen balans niet alleen de cijfers van ultimo 1988, maar zijn ook de gegevens van het begin van het verslagjaar opgenomen.

2.1. Jaarrekening

Balans per 31/12/1988

	31 december 1988		1 januari 1988	
	f	f	f	f
Inrichting en inventaris	P.M.		P.M.	
Belegde middelen				
Leningen u/g	13.800.000,—		—,—	
Deposito's	62.800.000,—		21.500.000,—	
		76.600.000,—		21.500.000,—
Vorderingen				
Uitstaande kredieten	4.435.000,—		4.585.000,—	
Te vorderen rente	708.964,23		589.936,33	
Waarborgsom	17.790,—		—,—	
Vooruitbetaalde bedragen	18.790,—		—,—	
		5.180.544,23		5.174.936,33
Liquide middelen				
Banken	190.923,68		45.132.566,22	
Kas	449,45		—,—	
		191.373,13		45.132.566,22
		<u>81.971.917,36</u>		<u>71.807.502,55</u>

	31 december 1988	1 januari 1988
	<i>f</i>	<i>f</i>
Vermogen		
Vermogen begin boekjaar	60.262.502,55	
Batig saldo	844.889,82	
Vermogen einde boekjaar	61.107.392,37	60.262.502,25
Voorzieningen		
Voorziening uitvoering		
Compensatieregeling voor Dagbladen	19.033.552,—	11.545.000,—
Schulden op korte termijn		
Banken	300.000,—	
Te betalen interest	1.774,31	
Te betalen kosten	1.529.198,68	
	1.830.972,99	—,—
	<u>81.971.917,36</u>	<u>71.807.502,55</u>

Staat van baten en lasten over 1988

Baten

Ter beschikking gestelde gelden door de
Minister van Welzijn,
Volksgesondheid en Cultuur

f 15.000.000,—

Ontvangen interest

Belegde middelen f 2.079.078,35
Uitstaande kredieten 32.130,98
Banken 2.043.822,61

4.155.031,94

f 19.155.031,94

Lasten

Steunverlening persorganen

Compensatieregeling voor Dagbladen:

- Verstrekte voorschotten ter uitvoering van
Compensatieregeling voor Dagbladen
1985

f 7.511.448,—

Af: Onttrekking Voorziening uitvoering
Compensatieregeling voor Dagbladen
1985

7.511.448,—

f —,—

- Dotatie Voorziening uitvoering
Compensatieregeling voor Dagbladen
1986

f 15.000.000,—

f 15.000.000,—

Individuele steunverlening

1.010.895,—

Vorbereidings- en uitvoeringskosten

714.175,02

Onderzoekskosten

620.423,60

f 17.345.493,62

Kosten

Bestuurskosten f 108.190,91

Personeelskosten 241.322,34

Bureaunkosten 193.356,66

Algemene kosten 131.825,17

f 674.695,08

Kosten voorgaande jaren

f 289.953,42

Batig saldo boekjaar

18.310.142,12

f 844.889,82

Toelichting behorende tot de jaarrekening 1988

Algemeen

Het Bedrijfsfonds voor de Pers is ingesteld op grond van artikel 123 Mediawet welke is ingegaan op 1 januari 1988. Het Fonds heeft rechtspersoonlijkheid.

In artikel 149 is geregeld dat de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers is ontbonden en dat de rechten en verplichtingen van de Stichting op 1 januari 1988 zijn overgegaan op het (nieuwe) Bedrijfsfonds voor de Pers.

Doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers is het bevorderen van de pluriformiteit van de pers voor zover die van belang is voor de informatie en opinievorming. Taken van het Bedrijfsfonds zijn onder andere het verlenen van financiële steun ten behoeve van persorganen, het verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers en het desgevraagd of uit eigen beweging ter zake adviseren van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De activa en passiva zijn opgenomen voor de nominale waarde tenzij anders is vermeld.

Voorzieningen worden ten laste van de staat van baten en lasten gevormd voor te verrichten uitkeringen met betrekking tot de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Voor de ten laste van het boekjaar gebrachte uitkeringen wordt een overeenkomstig bedrag onttrokken aan de voorziening.

Uitkeringen aan persorganen uit hoofde van steunverlening, die niet het karakter hebben van kredietverlening, worden als last verantwoord in het verslagjaar waarin het besluit tot uitkering is genomen door het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

De overige lasten, alsmede de rentebaten uit belegde middelen en liquide middelen, worden verantwoord in het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Rentebaten uit de kredietverlening aan persorganen worden wegens het veelal voorwaardelijk karakter van de overeengekomen rente eerst verantwoord in het jaar van ontvangst.

Gevolgen van de statutenwijziging van het Fonds

De in de jaarrekening 1988 opgenomen vergelijkende cijfers betreffen de per 1 januari 1988 overgedragen activa en passiva van de ontbonden Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers, rekening houdend met een aanpassing voor de ten laste van het vermogen per 1 januari 1988 gevormde Voorziening uitvoering Compensatieregelingen voor Dagbladen 1985 ad f 11.545.000.

Als gevolg van verschillen in de stelsels van verantwoording van het ontbonden en van het nieuwe Fonds zijn de posten in de staat van baten en lasten over 1988 niet vergelijkbaar met de overeenkomstige posten in het overzicht van ontvangsten en uitgaven over 1987.

Om deze reden zijn bij de staat van baten en lasten over 1988 en de hierop betrekking hebbende specificaties in de toelichting geen vergelijkende cijfers opgenomen. In 1988 betaalde kosten 1987 van de Stichting zijn in de staat van baten en lasten over 1988 opgenomen als kosten voorgaande jaren.

Balans per 31 december 1988

Inrichting en inventaris

Aanschaffingen worden in het jaar van betaling volledig afgeschreven. In 1988 is een bedrag ad f 123.073,76 als kosten verantwoord onder bureaunkosten.

Belegde middelen

Leningen u/g

Betreft de volgende in 1988 verstrekte onderhandse geldleningen:

6,4% Coöperatieve Vereniging Friesland Bank, looptijd 1 december 1988 tot 1 december 1993	f 5.000.000,—
6,3% Westland/Utrecht Hypotheekbank N.V., looptijd 8 december 1988 tot 8 december 1993	8.800.000,—
	<u>f 13.800.000,—</u>

Deposito's

De specificatie luidt als volgt:

Kas-Associatie N.V., deposito à 5 3/8%, vervallend op 2 januari 1989	f 40.000.000,—
Hollandse Koopmansbank N.V., deposito à 5 7/16%, vervallend op 16 januari 1989	4.800.000,—
Bank Itec N.V., deposito à 5 9/16%, vervallend op 2 maart 1989	10.000.000,—
Amsterdam-Rotterdam Bank N.V., deposito à 8 3/4%, vervallend op 11 juni 1989	8.000.000,—
	<u>f 62.800.000,—</u>
	<u>f 76.600.000,—</u>

Vorderingen

Uitstaande kredieten

Saldo 1 januari 1988 f 4.585.000,—

Af: Ontvangen aflossingen in 1988:

— Avond Combinatie Rotterdam C.V. ten behoeve van Het Vrije Volk	f 100.000,—	
— Heusden Pers B.V. ten behoeve van Nieuwsblad De Gecombineerde	50.000,—	
		<u>150.000,—</u>

Saldo 31 december 1988 f 4.435.000,—

De specificatie van het saldo uitstaande kredieten per 31 december 1988 luidt als volgt:

B.V. Haagse Post ten behoeve van Haagse Post	f 1.100.000,—
Stichting Katholiek Nieuwsblad ten behoeve van Katholiek Nieuwsblad	650.000,—
Stichting Bepenak ten behoeve van De Waarheid	1.700.000,—
N.V. Weekblad "De Groene Amsterdammer" ten behoeve van De Groene Amsterdammer	465.000,—
Stichting Vrije Westfriese Krant ten behoeve van Vrije Westfriese Krant	170.000,—
Avond Combinatie Rotterdam C.V. ten behoeve van Het Vrije Volk	200.000,—
Heusden Pers B.V. ten behoeve van Nieuwsblad De Gecombineerde	150.000,—
	<u>f 4.435.000,—</u>

Liquide middelen

Banken

Betreft ter vrije beschikking staande gelden op rekeningen-courant bij de volgende banken:

Kas-Associatie N.V.	f 186.911,71
Postbank N.V.	4.011,97
	<u>f 190.923,68</u>

Vermogen

Als gevolg van de op 1 januari 1988 gewijzigde juridische status van het Fonds zijn de tot en met 31 december 1987 bij de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers afzonderlijk vermelde vermogensbestanddelen stichtingskapitaal, kapitaal ten behoeve van de uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen en overig kapitaal vanaf 1 januari 1988 samengevoegd na aftrek van een voorziening van f 11.545.000,— voor de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen 1985.

Het verloop van het vermogen is als volgt:

Vermogensbestanddelen tot en met 31 december 1987	f 71.807.502,55
Af: Vorming Voorziening uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen 1985	11.545.000,—
Stand per 1 januari 1988	f 60.262.502,55
Bij: Batig saldo 1988	844.889,82
Stand per 31 december 1988	f 61.107.392,37

Voorzieningen

Betreft de voorziening voor de te verrichten uitkeringen met betrekking tot de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen over de jaren 1985 en 1986.

Gedurende het boekjaar worden de voor de uitvoering van de regelingen begrote bedragen ten laste van de staat van baten en lasten gedoteerd aan de voorziening. Onttrekkingen aan de voorziening vinden plaats bij door het bestuur van het Bedrijfsfonds genomen besluiten tot uitkering aan dagbladen.

De specificatie van de voorziening luidt als volgt:

Voorziening uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen 1985

Stand per 1 januari 1988	f 11.545.000,—
Af: Onttrekking uit hoofde van in 1988 verstrekte voorschotten	7.511.448,—
Stand per 31 december 1988	f 4.033.552,—

Voorziening uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen 1986

Stand 1 januari 1988	f —,—
Bij: Dotatie 1988	15.000.000,—
Stand per 31 december 1988	f 15.000.000,—
Totaal voorzieningen per 31 december 1988	f 19.033.552,—

Schulden op korte termijn

Banken

Betreft een kortlopende kasgeldlening (5 15/16%) bij de Hollandse Koopmansbank N.V., vervallend op 2 januari 1989.

Te betalen kosten

De specificatie luidt als volgt:

Vorbereidings- en uitvoeringskosten Compensatieregelingen voor Dagbladen 1985 en 1986	f 378.920,—
Onderzoekskosten	455.530,12
Uitkering uit hoofde van individuele steunverlening	450.000,—
Aanschaffingskosten inrichting en inventaris	83.737,—
Overige kosten	161.011,56
	f 1.529.198,68

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Ten aanzien van herbelegging van het op 2 januari 1989 vervallende deposito ad f 40 miljoen is op 29 november 1988 met de Staat der Nederlanden overeengekomen om op 2 januari 1989 een onderhandse geldlening aan de Staat te verstrekken van f 40 miljoen (6 5/8%), in tranches van f 10 miljoen en aflosbaar op 2 januari 2002.

Staat van baten en lasten over 1988

Ter beschikking gestelde gelden door de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

Betreft de blijkens de Nota van Toelichting op het Mediabesluit aan het Bedrijfsfonds voor de Pers ter beschikking gestelde dotatie 1988 ten behoeve van de financiering van de aan het fonds wettelijk toebedeelde taken.

Het bedrag ad f 15.000.000,— is op 28 november 1988 ontvangen van het Commissariaat voor de Media.

Ontvangen interest

Belegde middelen

Interest leningen u/g	f 62.086,67
Interest deposito's	2.000.736,81
Interest daggeldleningen	16.254,87
	<u>f 2.079.078,35</u>

Banken

Betreft de rentevergoeding over de geldmiddelen in rekening-courant bij de Nederlandsche Middenstandsbank nv.

Het over 1988 ontvangen bedrag ad f 2.043.822,61 betreft rente over de periode 1 januari 1988 tot 28 november 1988, zijnde de datum van opzegging van deze rekening-courant.

Steunverlening persorganen

Compensatieregeling voor Dagbladen

De Compensatieregeling voor Dagbladen is in 1983 voor een periode van vijf jaren in werking getreden.

Besloten is de regeling betrekking te laten hebben op de jaren 1981, 1982, 1983, 1985 en 1986. Het totaal van de uitkeringen per jaar is daarbij vastgesteld op circa f 15 miljoen.

Per 31 december 1988 zijn de regelingen over de jaren 1985 en 1986 nog niet afgesloten.

De specificatie per jaar van de uit dezen hoofde aan persorganen gedane uitkeringen tot en met 1988 is als volgt:

- 1981	f 15.000.000,—
- 1982	15.000.000,—
- 1983	14.211.765,—
- 1985	10.966.448,—
- 1986	—,—
	<u>f 55.178.213,—</u>

Individuele steunverlening

- Financiële bijdrage ten behoeve van een onderzoek inzake allochtone jongeren en dagbladen van het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit van de Nederlandse Dagbladpers (CEBUCO)	f 77.895,—
- Financiële ondersteuning ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van de Weekkrant Suriname	83.000,—
- Uitkering Avondbladen Combinatie Rotterdam C.V. inzake project "Advertentie-besognes"	400.000,—
- Uitkering Stichting Jacobus van Loon ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van de exploitatie van het weekblad "Frysk & Frij"	450.000,—
	<u>f 1.010.895,—</u>

Vorbereidings- en uitvoeringskosten

Ten behoeve van Compensatieregeling voor Dagbladen:

- Inzake uitvoering compensatieregeling 1985	f 300.535,97
- Inzake voorbereiding compensatieregeling 1986	156.462,05
- Inzake uitvoering compensatieregeling 1986	<u>217.000,—</u>
	f 673.998,02

Ten behoeve van individuele financiële steunverlening:

- Declaraties Nationale-Investeringsbank N.V.	40.177,—
	<u>f 714.175,02</u>

Onderzoekskosten

Ten behoeve van Compensatieregeling voor Dagbladen:

– Project "Vorstudie redactionele zelfstandigheid van dagbladen", restant	f 62.500,—	
– Onderzoek "Beslissingscriteria continuïteit dagbladen"	47.850,—	
– Project "Ontwerp nieuwe compensatieregeling"	<u>52.499,98</u>	f 162.849,98

Overige:

– Onderzoek "Persfusiecontrole"	f 193.702,14	
– Project Mediamarkt, voorschot op basis van bestede uren tot en met 31 december 1988	201.300,—	
– Kosten discussiebijeenkomst "Het gedrukte woord in beeld" (symposium d.d. 23 september 1988)	<u>62.571,48</u>	<u>457.573,62</u>
		<u>f 620.423,60</u>

2.2. Accountantsverklaring

Accountantsverklaring

Wij hebben de jaarrekening 1988 van het Bedrijfsfonds voor de Pers te 's-Gravenhage gecontroleerd.

Op grond van ons onderzoek zijn wij van oordeel dat deze jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen van het Fonds op 31 december 1988 en van het resultaat over 1988.

25 oktober 1989,
KPMG Klynveld Kraayenhof & Co.

3. Compensatieregeling voor Dagbladen

3.1. Uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen over 1985

Met ingang van 1 januari 1988 functioneerde de compensatieregeling niet langer, zoals in het verleden het geval was, op basis van een besluit van de minister van WVC, maar werd het Mediabesluit de grondslag van de regeling.

De regeling over 1985 zag er op diverse punten anders uit dan de regeling over de periode 1981 t/m 1983. Op deze wijzigingen gingen wij in ons jaarverslag over 1987¹¹ nader in. De belangrijkste wijziging betrof een verandering in de wijze waarop de ontvankelijkheid van de aanvragen van dagbladen werd bepaald. Daarnaast waren enige veranderingen aangebracht in de richtlijnen voor het berekenen van het exploitatieresultaat. Wijzigingen in de wijze van het berekenen van de afschrijvingen van gebouwen en een verandering in de manier van doorberekenen van eventuele concernoverhead waren daarvan de belangrijkste.

Uitvoering uitbesteed

De uitvoering van de compensatieregeling over 1985 gaven wij, voor zover het de uitvoering der controlewerkzaamheden betrof, in handen van KPMG Klynveld Kraayenhof & Co. De overige werkzaamheden, waaronder het op grond van de accountantsrapportages berekenen van de uitkeringen, was uitbesteed aan het Economisch Instituut Tilburg.

Veertien dagbladen doen beroep op de regeling over 1985

In ons jaarverslag over 1987 meldden wij dat voor 15 dagbladen een beroep was gedaan op de compensatieregeling over 1985. Eén aanvraag werd in de loop van het verslagjaar ingetrokken.

Uitmo 1987 was ten behoeve van 4 dagbladen een bedrag van f. 3.455.000,— aan voorlopige uitkeringen uitbetaald.

In de loop van het verslagjaar werd de uitvoering van de regeling over 1985 gecontinueerd en werd t/m de maand september 1988 nog voor een bedrag van f. 7.511.448,— aan voorlopige uitkeringen uitbetaald. In totaal is aan 13 dagbladen een dergelijke voorlopige uitkering ter beschikking gesteld.

Uitkeringen

Bij het schrijven van dit verslag is de uitvoering van de compensatieregeling over 1985 inmiddels definitief afgerond. De regeling over 1985 heeft geleid tot de volgende definitieve uitkeringen:

Arnhemse Courant	f. 1.294.572,—
Het Binnenhof	f. 1.301.850,—
De Dordtenaar	f. 400.161,—
Goudsche Courant	f. 313.734,—
Leidse Courant	f. 799.364,—
De Nieuwe Noordhollandse Courant	f. 451.049,—
De Courant Nieuws van de Dag	f. 3.611.383,—
Het Parool	f. 1.452.529,—
Rijn & Gouwe	f. 711.828,—
Rotterdams Nieuwsblad	f. 2.579.973,—
Trouw	f. 1.117.500,—
De Waarheid	f. 561.420,—
Winschoter Courant	f. 404.639,—

---

¹¹ Zie ons jaarverslag over 1987, de pagina's 15 en 16.

Van de uitkering t.b.v. De Waarheid werd in overeenstemming met onze besluitvorming uit een eerdere fase ca. 50% ingehouden; dit ingehouden deel wendden wij aan om de achterstand in te lopen, die De Waarheid heeft t.a.v. de financiële verplichtingen die voortvloeien uit een krediet dat wij in 1981 aan dit dagblad verstrekten¹².

De aanvraag ten behoeve van Het Vrije Volk werd door ons afgewezen, daar het exploitatieresultaat over 1985 van dit dagblad niet was berekend op basis van de richtlijnen van de compensatieregeling.

Op de uitvoering van de compensatieregeling over 1985 komen wij in ons jaarverslag over 1989 nog terug.

3.2. Voorbereiding Compensatieregeling voor Dagbladen over 1986

De technische voorbereiding van de compensatieregeling over 1986 rondten wij reeds eind 1987 af. Op basis van dezelfde methode als die welke wij bij de voorbereiding van de compensatieregeling over 1985 hadden gehanteerd, hadden wij in die fase geconcludeerd dat de ontvankelijkheidsgrenzen voor de regeling over 1986 als volgt dienden te luiden:

- maximum van de gemiddelde betaalde oplage: 232.000; en
- maximum verspreidingsdichtheid: 0,48.

Vertraging als gevolg van procedure wijziging Mediabesluit

In ons jaarverslag over 1987 maakten wij melding van het feit dat de minister van WVC in 1987 besloten had de ontvankelijkheidsgrenzen die golden voor de uitvoering van de compensatieregeling over 1985 op te nemen in het Mediabesluit. Daarbij was over het hoofd gezien dat het feitelijk niveau van de voor enig jaar geldende grenzen varieert en afhankelijk is van de voor dat jaar feitelijk geldende situatie. Als gevolg van het besluit van de minister van WVC de voor 1985 gehanteerde ontvankelijkheidsgrenzen op te nemen in het Mediabesluit, zouden deze echter nagenoeg vast komen te liggen. Als gevolg daarvan dreigde op het gebied van de uitvoering van de compensatieregeling een voor ons onwerkbaar situatie te ontstaan. Tevergeefs drongen wij er bij de minister tweemaal op aan af te zien van zijn besluit. Zoals wij in ons voorgaand jaarverslag reeds weergaven, bleek het departement van WVC wel bereid te bevorderen dat in 1988, dus ná het van kracht worden van het Mediabesluit, de grenzen voor de compensatieregeling over 1986, via de procedure tot wijziging van het Mediabesluit, i.c. door middel van een nieuwe Algemene Maatregel van Bestuur, overeenkomstig onze wensen zouden worden vastgesteld.

Langdurige procedure

Wij vreesden een langdurige procedure. Gelet op de feitelijke ontwikkeling is deze vrees inmiddels terecht gebleken. De procedure tot wijziging van het Mediabesluit is pas eind april 1989 afgerond. Op grond daarvan is de compensatieregeling over 1986 eerst in mei 1989, anderhalf jaar nadat onze voorbereiding ter zake was afgerond, in werking kunnen treden. Bij het afronden van dit jaarverslag zijn alle aanvragen om een uitkering op grond van de regeling over 1986 ontvangen.

Vooraf gelet op de doelstellingen van de regeling betreuren wij deze nieuwe vertraging. Teneinde de ondernemingen die overwogen een beroep te doen op de regeling over 1986 in staat te stellen een aanvraag zover mogelijk voor te bereiden, zonden wij in december van het verslagjaar aan de uitgevers een brochure, waarin opgenomen de tekst van de compensatieregeling zoals deze na de wijziging van het Mediabesluit zou luiden.

Afgezien van de grenzen op het gebied van de ontvankelijkheid en enige kleine wijzigingen in de richtlijnen ter bepaling van het exploitatieresultaat is de regeling over 1986 niet wezenlijk verschillend van die over 1985.

3.3. De Compensatieregeling voor Dagbladen en onderzoek

Onderzoek redactionele zelfstandigheid door Het Persinstituut

In de compensatieregeling zoals die over 1985 luidt, is ter bepaling van de redactionele zelfstandigheid van kranten een criterium in de kostensfeer, het zogenaamde 30%-criterium¹³, opgenomen. Medio 1987 verstrekten wij Het Persinstituut te Amsterdam een opdracht tot onderzoek naar de mogelijkheden en wenselijkheden van een criterium op het gebied van de redactionele zelfstandigheid van dagbladen, dat een meer inhoudelijk karakter zou dragen.

Hoewel een kostencriterium op dit gebied vanuit operationeel oogpunt gezien het voordeel heeft relatief gemakkelijk te hanteren te zijn, vroegen wij ons af of zo'n kostencriterium voldoende recht doet aan de doelstellingen van het Bedrijfsfonds. Op grond van deze overweging besloten wij Het Persinstituut opdracht te geven tot het genoemde onderzoek.

In september van het verslagjaar werd het onderzoeksrapport door Het Persinstituut aan ons opgeleverd. In hoofdstuk 6 gaan wij dieper in op dit onderzoek en de resultaten ervan.

Economisch Instituut Tilburg

In de loop van het verslagjaar werd op het gebied van de Compensatieregeling voor Dagbladen in onze opdracht ook onderzoek verricht door het Economisch Instituut Tilburg. Dit onderzoek, waaronder onderzoek naar de mogelijkheden en wenselijkheid van een onderscheid in de regeling tussen landelijke en regionale dagbladen, komt nader aan de orde in hoofdstuk 6 van dit verslag.

3.4. Evaluatie van de regeling

In de tweede helft van 1988 namen wij de voorbereiding van de evaluatie van de compensatieregeling ter hand. Deze voorbereidingen resulteerden in een advies dat op 15 februari 1989 aan de minister van WVC werd uitgebracht. In dit evaluatie-advies trokken wij de conclusie dat de compensatieregeling in de huidige situatie een belangrijk instrument is gebleken voor het in stand houden van de pluriformiteit van de dagbladpers. Tegelijkertijd constateerden wij echter dat de regeling gebreken vertoont die opgeheven moeten worden.

Advies tot verlenging met 5 jaar, flexibel karakter

Op grond van deze overwegingen adviseerden wij de regeling voor een periode van vijf jaar, zij het in verbeterde en vereenvoudigde vorm, voort te zetten. Met het oog op een aantal onzekerheden in de werking van de regeling en omdat de omstandigheden in de pers sterk aan verandering onderhevig zijn, zou de verlengde regeling een flexibel karakter moeten hebben.

Vereenvoudiging, snellere uitvoering en rekening houden met concerndraagvlak

In het advies werkten wij in hoofdlijnen een model uit, dat in drie opzichten een verbetering ten opzichte van de vroegere regeling inhoudt:

- a. vereenvoudiging;
- b. snellere uitvoering; en
- c. rekening houden met het concerndraagvlak.

Met name de groeiende concentratietendens in de dagbladpers bracht ons steeds meer tot het inzicht, dat dagbladen die met andere bladen door een concern worden uitgegeven, in hun exploitatie voordelen van een dergelijk concerndraagvlak

---

¹³ Dit criterium luidt als volgt:

"De personele kosten van de eigen redactie over 1985 van het betrokken dagblad dienen tenminste 30% van de totale personele redactiekosten te bedragen".

ondervinden. Naar de mate waarin dat draagvlak sterker is, kunnen de handicaps van de tot dat concern behorende verlieslijdende bladen op het gebied van hun oplage en geografische verspreiding ten dele worden opgevangen. Dit schaalvoordeel van een concerndraagvlak zou mede betrokken moeten worden bij het bepalen van de hoogte van de compensatie-uitkeringen.

Tenslotte adviseerden wij bij de verlenging van de regeling de jaren 1987 en 1988 over te slaan. Onze belangrijkste overweging daarbij was dat in de nieuwe regeling de uitbetaling van de uitkeringen zo dicht mogelijk bij het boekjaar, waarop de uitkeringen betrekking hebben, zou dienen plaats te vinden. In ons jaarverslag over 1989 zullen wij uitgebreider op dit advies ingaan.

4. Individuele steunverlening

4.1. Inleiding

Zoals in het voorgaande reeds is opgemerkt, traden met betrekking tot de financiële steunverlening op individuele basis als gevolg van het in werking treden op 1 januari 1989 van de Mediawet in ons werk twee zeer belangrijke wijzigingen op.

Eigen beslissingsbevoegdheden

Sedert 1 januari van het verslagjaar nemen wij bij aanvragen om individuele steunverlening zelfstandig beslissingen. Op grond van de Mediawet kan de minister van WVC gedurende een periode van 30 dagen deze beslissingen, positief dan wel negatief, wegens strijd met het recht schorsen dan wel voor vernietiging voordragen. Van dit recht heeft de minister van WVC gedurende 1988 echter geen gebruik gemaakt.

Uitbreiding werkingssfeer

Ten tweede stelt onderdeel b van het tweede lid van artikel 129 van de Mediawet dat financiële steun uitsluitend kan worden verleend ten behoeve van persorganen die, onder meer, in belangrijke mate nieuws, analyse, commentaar en achtergrondinformatie bevatten over een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, *mede* in het belang van politieke meningsvorming. In het wetsontwerp Mediawet was nog sprake geweest van de terminologie *vooral* in het belang van de politieke meningsvorming". De vervanging van het woord "vooral" door "mede" houdt enige verruiming van de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds voor de Pers in.

4.2. Aanvragen

In de loop van 1989 ontvingen wij op het gebied van de individuele financiële steun 10 aanvragen van zeer uiteenlopende persorganen.

Vier aanvragen zijn inmiddels ingewilligd.

Twee aanvragen wezen wij af. In het ene geval omdat naar onze mening het blad niet paste in de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds, in het andere geval omdat, zo overwogen wij, niet werd voldaan aan de voorwaarde dat sprake moest zijn van een project dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode. Drie aanvragen werden ingetrokken. In één geval betrof het een blad, dat niet geacht kon worden te passen in de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds. Na gesprekken daarover met het betrokken persorgaan en na mededeling onzerzijds van de voorgenomen besluitvorming, is de aanvraag ingetrokken. In het tweede geval bleek de realisatie van de plannen bij de initiatiefnemers op problemen te stuiten. Bij de derde aanvraag ging het om een nieuw, niet dagelijks verschijnend, blad. Op grond van artikel 130 van de Mediawet kunnen wij ten behoeve van nieuwe persorganen alleen financiële steun bieden, als het nieuwe persorgaan direct bij de start al dagelijks verschijnt.

Eén aanvraag is nog in behandeling.

Verder werden wij gedurende het verslagjaar vele malen benaderd met verzoeken om informatie over de mogelijkheden van financiële ondersteuning.

4.2.1. Avondbladen Combinatie Rotterdam (ACR)

In ons jaarverslag over 1987 maakten wij melding van het feit dat wij in 1987 benaderd werden door ACR met een verzoek om mede-financiering van enerzijds een pakket van maatregelen ter verbetering van de exploitatiepositie van ACR op korte termijn en van anderzijds de voorbereiding van maatregelen op middellange termijn.

De maatregelen op korte termijn betroffen een plan tot spoedige verhoging van de advertentie-inkomsten van de door ACR uitgegeven dagbladen. De plannen op middellange termijn waren vooral gericht op het verhogen van de lezersopbrengsten van de ook door ACR uitgegeven weekeditie van Het Vrije Volk. Voor de exploitatie van dit laatstgenoemde blad was door ons in een eerdere fase nl. voorafgaand aan het tot stand komen van de ACR in 1983 een krediet van f. 650.000,— verstrekt.

Financiële steun onder voorwaarden

Eind 1987 hadden wij in principe besloten dat het project, dat gericht was op resultaten in de sfeer van de advertentie-inkomsten op korte termijn, in principe voor een financiële bijdrage uit het Bedrijfsfonds in aanmerking zou moeten kunnen komen. Wij waren echter tevens van mening dat de vennoten van ACR ook een bijdrage zouden moeten leveren aan de financiering van de uitvoering van de plannen.

Onderzoek

Verder waren wij van oordeel dat de financiële bijdrage moest worden verstrekt onder de voorwaarde dat bij ACR een onderzoek zou plaatsvinden, in de probleemstelling waarvan vooral drie hoofdaspecten naar voren zouden moeten komen:

- de lezers- en advertentiemarkt van de persorganen binnen het samenwerkingsverband;
- de financiering van de maatregelen gericht op verbetering van de exploitatie-uitkomsten; en
- de efficiency en effectiviteit van de organisatie van het bedrijf.

Betreffende de plannen gericht op de middellange termijn lieten wij ACR weten vooralsnog niet tot financiële steun over te willen gaan. Deze plannen zouden evenwel in een later stadium naar aanleiding van de conclusies uit het hiervoor genoemde onderzoek opnieuw aan de orde kunnen komen en dan in het licht van de op dat moment actuele situatie op eigen merites kunnen worden bekeken.

Begin 1988 lieten wij ACR weten besloten te hebben een bijdrage van in totaal f. 400.000,— te leveren in de financiering van het advertentieproject op voorwaarde dat het hiervoor geschetste onderzoek plaats zou vinden. Voorwaarde was verder dat minimaal eenzelfde bedrag ter beschikking zou worden gesteld door de vennoten van ACR.

Het bedrag zou in twee gelijke tranches worden uitbetaald. De eerste tranche zou ter beschikking worden gesteld als ACR het steunaanbod, met de daarbij behorende voorwaarden, zou hebben aanvaard en akkoord zou zijn gegaan met de conditie dat het onderzoek zou plaatsvinden.

De tweede tranche zou worden uitbetaald als tussen ACR en ons overeenstemming zou bestaan over de formulering van de probleemstelling van het onderzoek.

Bovendien lieten wij ACR weten de bereidheid te hebben bij te dragen in de kosten van het bedoelde onderzoek. Op grond van het Mediabesluit kon deze financiële bijdrage maximaal tweederde deel van de kosten van het onderzoek bedragen.

Formeel besluit

Met een brief van 5 juli 1989 deelden wij ons besluit mede aan ACR. Nadat het steunaanbod door ACR, inclusief het beoogde onderzoek, was geaccepteerd en nadat ons was gebleken dat aan de hierboven genoemde voorwaarde t.a.v. de mede-

financiering door de vennoten van ACR was voldaan, maakten wij de eerste tranche ad. f. 200.000,— over op rekening van ACR. De tweede tranche, eveneens f. 200.000,— groot, werd later in het verslagjaar uitbetaald, nadat tussen ACR en ons overeenstemming was bereikt over de probleemstelling van het uit te voeren onderzoek.

Op dit onderzoek, probleemstelling, duur, etc., gaan wij nader in in hoofdstuk 5 van dit verslag.

4.2.2. Handicap Magazine

In maart 1988 ontvingen wij een aanvraag van het door de Gehandicaptenraad uitgegeven maandblad Handicap Magazine. Ten behoeve van de exploitatie van Handicap Magazine verzocht men ons gedurende een periode van drie jaren financiële bijdragen te leveren. De bijdragen waren bedoeld voor de financiering van een marktonderzoek, wervingsactiviteiten alsmede ter dekking van de exploitatietekorten.

Negatief besluit

Na ampele overweging lieten wij Handicap Magazine in augustus van het verslagjaar weten de aanvraag niet te zullen inwilligen. Naar ons oordeel beperkt Handicap Magazine zich in de kolommen tot zaken die, uitsluitend dan wel in hoofdzaak, de gehandicapte mens raken. Door deze beperking wordt, zo overwogen wij, niet voldaan aan de eis van de Mediawet, dat in het blad een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, betrekking hebbend op uiteenlopende sectoren van de samenleving, wordt behandeld.

Het besluit negatief op de aanvraag te reageren brachten wij ook ter kennis van de minister van WVC.

4.2.3. Friestalig maandblad "Frysk & Frij"

In april 1988 werd een aanvraag ontvangen van de in Leeuwarden gevestigde Stichting Jacobus van Loon, uitgever van het sinds 1972 verschijnende Friestalige blad "Frysk & Frij".

Project

Het blad deed een beroep op het Bedrijfsfonds ter financiering van een in de jaren 1989 t/m 1993 uit te voeren project, dat, globaal gesproken, bestaat uit de volgende onderdelen:

1. opvoering van de verschijningsfrequentie van het blad van 41 naar 50 nummers per jaar;
2. opvoering van het aantal pagina's per nummer van 20 naar 24;
3. maatregelen ter verdubbeling van de advertentie-omzet;
4. een campagne ter verdubbeling van het aantal abonnees van 5.000 naar 10.000; en
5. verhoging van de kwaliteit van het blad en het meer betrekken van de lezers bij het beleid.

Voor de uitvoering van deze plannen werd het Bedrijfsfonds verzocht om een bijdrage van in totaal f. 856.000,—, die in de loop van de periode 1989 t/m 1993 gefaseerd ter beschikking zou moeten worden gesteld.

Blad binnen de werkingssfeer

Nadat wij constateerden dat "Frysk & Frij" paste binnen de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds, verzochten wij de Nationale Investeringsbank ons te adviseren over de financieel-economische aspecten van de aanvraag.

Na ontvangst van het advies van de bank besloten wij het blad ter financiering van de uitvoering van het éénmalige reorganisatieproject een uitkering aan te bieden ter grootte van ca. 50% van het gevraagde bedrag, tot maximaal f. 450.000,—. De uitkering zou in 7 tranches, in de periode eind 1988 t/m medio 1991, ter beschikking kunnen komen.

Voorwaardelijke financiële bijdrage

Aan het aanbod waren echter twee belangrijke voorwaarden verbonden:

1. De provincie Friesland zou gedurende de jaren 1989, 1990 en 1991 het blad een subsidie moeten blijven verlenen van tenminste f. 150.000,— per jaar. In concreto impliceerde deze voorwaarde continuering van het op dat moment actuele beleid van Gedeputeerde Staten van Friesland t.a.v. Frysk & Frij.
2. De beschikbaarstelling van de tranches vanaf 1990 zou ook afhankelijk zijn van de mate waarin "Frysk & Frij" erin zou blijken te slagen de ten tijde van de aanvraag gepresenteerde prognoses t.a.v. de betaalde oplage en de resultatenontwikkeling te realiseren.

Nadat het blad ons had laten weten ons aanbod te accepteren, rondden wij onze besluitvorming af. Inmiddels hadden wij ook vernomen van het besluit van de Provincie Friesland de subsidiëring van "Frysk & Frij" in ieder geval t/m 1991 te continueren, zodat niets meer de uitbetaling van de eerste tranches van de aangeboden uitkering in de weg stond.

Bij het afronden van dit jaarverslag is van de totaal toegezegde steun een bedrag van f. 200.000,— uitgekeerd.

4.2.4. Politiek-cultureel maandblad Dilemma

In de maand mei van het verslagjaar ontvingen wij een aanvraag van het door de in Amsterdam gevestigde Stichting Rode Emma uitgegeven politiek-cultureel maandblad Dilemma. Het betreft hier een blad dat ten tijde van de aanvraag 7 maal was verschenen, een blad in ontwikkeling dus.

Men verzocht ons om een bijdrage, uitkering dan wel krediet, van f. 96.000,—. Dit bedrag was bedoeld deels voor het inrichten van een eigen redactieruimte en deels voor een promotionele actie.

Binnen de werkingssfeer

In eerste instantie besloten wij dat Dilemma geacht kon worden te passen binnen de termen van artikel 129 van de Mediawet en derhalve binnen de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds. Toch hadden wij twijfels bij de financieel-economische haalbaarheid van de plannen die Dilemma in de aanvraag had gepresenteerd. De Mediawet stelt heel duidelijk dat financiële steun alleen dan mogelijk is als bij de aanvraag een project is ingediend dat binnen een redelijke periode uitzicht biedt op een rendabele exploitatie van het blad. Op grond van onze twijfel in dit opzicht besloten wij advies te vragen bij de Nationale Investeringsbank.

Aanvraag niet ingewilligd

Mede op grond van het advies van de bank besloten wij de aanvraag niet te honoreren. Naar onze mening boden de gepresenteerde plannen geen uitzicht op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode en voldeed de aanvraag dus niet aan artikel 130, tweede lid, van de Mediawet.

Wij deelden de Stichting Rode Emma vervolgens ons besluit mede.

In beroep bij de Raad van State

Inmiddels heeft de Stichting Rode Emma ons bericht bij de Raad van State tegen onze negatieve besluitvorming beroep te hebben aangetekend. Bij het afronden van dit jaarverslag is intussen gebleken dat het verzoek van de Stichting Rode Emma aan de voorzitter van de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State bovendien een voorlopige voorziening te treffen, is afgewezen.

4.2.5. Weekkrant Suriname

Medio van het verslagjaar nam de Weekkrant Suriname contact met ons op. In 1984 was ten behoeve van dit blad uit het Bedrijfsfonds een in twee tranches uitgekeerde bijdrage a fonds perdu verstrekt van f. 175.000,—.

Nieuw verzoek om financiële steun

Het blad berichtte ons thans dat, hoewel de situatie zich de afgelopen jaren in positieve zin had ontwikkeld, de basis nog altijd niet voldoende sterk was. De betaalde oplage bleef na langzame groei in de eerste jaren na 1984 nu al geruime tijd op een stabiel niveau. Om de exploitatiepositie te verbeteren had men bij de Weekkrant Suriname het plan het blad geheel in eigen beheer te gaan zetten en printen. Daartoe diende men echter in de daartoe benodigde apparatuur te investeren.

Naar onze mening was het heel wel mogelijk dat als gevolg van deze éénmalige reorganisatie een belangrijke besparing in de kostensfeer zou worden bereikt. De continuïteitsbasis van de Weekkrant Suriname zou als consequentie daarvan belangrijk kunnen worden versterkt.

Positieve reactie

Op grond van deze overwegingen boden wij in oktober van het verslagjaar de Weekkrant Suriname ter financiering van de investering in de genoemde zet- en printapparatuur een uitkering van in totaal f. 83.000,— aan. De uitkering werd na acceptatie van ons aanbod aan de Weekkrant Suriname uitbetaald.

4.2.6. Weekblad De Tijd

In het laatste kwartaal van 1988 zocht het Weekblad De Tijd contact met ons. De Tijd overwoog bij het Bedrijfsfonds voor de Pers een aanvraag in te dienen voor de financiering van een deel van een actieplan, dat er gedurende een periode van vier jaren toe zou moeten leiden dat De Tijd van een verliesgevende naar een kostendekkende exploitatie wordt gebracht. De jarenlange verlieslijdende positie waarin het blad verkeerde, een reorganisatie binnen de VNU, het concern dat De Tijd uitgeeft, en een uit deze reorganisatie voortkomend nieuw normenstelsel t.a.v. het resultaat op bladniveau voor de door VNU uitgegeven tijdschriften, bleken hiertoe te noodzaken. Zonder uitvoering van het actieplan zou de voortzetting van De Tijd in gevaar komen.

Van een verliesgevende naar een kostendekkende exploitatie

In december 1988 werd een formele aanvraag ingediend, waarin het Bedrijfsfonds werd verzocht om in de uitvoering van de plannen in 1989 een bijdrage te leveren van f. 1.400.000,—.

Voorwaardelijk aanbod tot ondersteuning

In maart 1989 deelden wij De Tijd mede tot op zekere hoogte aan het steunverzoek tegemoet te willen komen. Wij boden De Tijd ter uitvoering in 1989 van dat deel van de plannen, waarvoor wij om de bijdrage waren verzocht, een uitkering aan van f. 700.000,—, mits door de VNU minimaal eenzelfde bedrag ter beschikking zou worden gesteld.

Voorwaarde bij ons aanbod was verder dat het andere deel van het project tot éénmalige reorganisatie, overeenkomstig de met de aanvraag gepresenteerde plannen, daadwerkelijk zou worden uitgevoerd en door de VNU zou worden gefinancierd.

Nadat De Tijd ons aanbod met de daarbij behorende voorwaarden had geaccepteerd, keerden wij het bedrag van f. 700.000,— uit.

Aan deze aanvraag zullen wij in ons jaarverslag over 1989 opnieuw aandacht besteden.

4.3. Beheer van de kredieten, verstrekt ten laste van de middelen van het Bedrijfsfonds

Over de financieel-economische stand van zaken bij de kredietnemers van het Bedrijfsfonds en de naleving van de kredietvoorwaarden brengt de Nationale Investeringsbank aan het Bedrijfsfonds regelmatig rapport uit. Mede aan de hand van die rapporten beraden wij ons over eventuele stappen ter zake van problemen die op dit gebied aan de orde komen.

Aan het begin van het verslagjaar stond een kredietbedrag uit van f. 4.585.000,—.

Met betrekking tot drie bladen, waarmee het Bedrijfsfonds in het verslagjaar een kredietrelatie onderhield, vonden ontwikkelingen plaats die onze speciale aandacht vroegen.

4.3.1. De Waarheid

Zoals in ons jaarverslag over 1987 is te lezen, waren wij ten tijde van het afronden van dat verslag met de Stichting Bepenak, uitgever van De Waarheid, in overleg over de mogelijkheden van een herschikking van een aantal voorwaarden die waren verbonden aan het in 1981 ten behoeve van de exploitatie van De Waarheid door ons verstrekte krediet. Dit krediet bedroeg oorspronkelijk f. 2.000.000,—. Aan dit krediet was verder de faciliteit van een rente- en aflossingsvrije periode verbonden tot medio 1986. De rentevoet, die oorspronkelijk, aansluitend bij de indertijd geldende marktrente, 10% bedroeg, is in 1986 in neerwaartse richting aangepast tot 6%.

Verlieslijdende exploitatie

Nadat na medio 1986 de Stichting Bepenak haar aflossingsverplichtingen gedurende ca. anderhalf jaar volgens schema nakwam, bleken daarna de uit het krediet voortvloeiende financiële verplichtingen te zwaar te zijn voor de verlieslijdende exploitatie van het blad.

Hoewel wij ons steeds op het standpunt hebben gesteld dat de kredietverplichtingen onverkort in stand dienden te blijven, zijn wij ook open blijven staan voor overleg over de wijze waarop het blad het hoofd wilde bieden aan de financieel-economische problemen waarvoor het zich geplaatst zag.

Aanbod tot aanpassing kredietvoorwaarden

Nadat wij in de loop van het verslagjaar diverse malen met de directie van de Stichting Bepenak en met andere financiers overleg hadden gepleegd, besloten wij in augustus 1989 De Waarheid het volgende aanbod te doen:

1. de resterende looptijd van het krediet wordt met ingang van 1 juli 1989 op 10 jaren gesteld;
2. de rentevrije periode, zoals die in de oorspronkelijke kredietovereenkomst was voorzien tot 1 juli 1986 wordt verlengd tot 1 juli 1989. De rente zal, indien de overige kredietvoorwaarden worden nagekomen, na afloop van die periode worden kwijtgescholden.

De overige kredietvoorwaarden zouden ongewijzigd van kracht blijven, hetgeen onder meer inhield dat:

- de aflossingen kwartaalsgewijs in gelijke bedragen dienen te geschieden; en
- de rente 6% zal bedragen.

Deze aanpassing van de voorwaarden maakt deel uit van een totaalpakket van samenhangende maatregelen, dat primair ten doel heeft te komen tot sanering van de schuldpositie van de Stichting Bepenak en tot terugkeer van een normale bedrijfsvoering.

Inhouding deel compensatie-uitkeringen 1985 en 1986

Overigens lieten wij de Stichting Bepenak ook weten dat het aanbod de eerdere besluitvorming van ons bestuur inzake het inhouden van ca. 50% van de uitkeringen t.b.v. De Waarheid op grond van de Compensatieregeling voor Dagbladen over 1985 en 1986 onverlet zou laten.

Nadat de Stichting Bepenak ons in november 1988 had laten weten het aanbod te accepteren, ronden wij onze besluitvorming ter zake af.

4.3.2. Haagse Post

Aan het weekblad de Haagse Post zijn in de afgelopen jaren reeds meerdere malen door het Bedrijfsfonds financiële ondersteuning verstrekt. Een overzicht van hetgeen sedert het in het leven roepen van het Bedrijfsfonds door ons ten behoeve van de Haagse Post is gedaan, vindt u op de pagina's 22 en 23 van ons jaarverslag over 1987.

Kwijtschelding

Nadat eind 1985 van een oorspronkelijk uit 1974 daterend krediet aan de Haagse Post f. 630.000,- werd kwijtscholden, en het restant tegen een verlaagde rentevoet, achtergesteld en met een rente- en aflossingsvrije periode tot medio 1988 werd gecontinueerd, zou de betaling van rente en aflossing van het krediet medio 1988 beginnen.

Nieuw verzoek om aanpassing kredietvoorwaarden

Eind 1987 nam de Haagse Post contact met ons op teneinde de mogelijkheden te bespreken van een verlenging van de periode, waarin het blad was vrijgesteld van het betalen van rente en aflossing. In de gesprekken die daarna met de Haagse Post over deze problematiek werden gevoerd, gaven wij telkens blijk van onze bereidheid open te staan voor overleg over de wijze waarop, uitgaande van de moeilijkheden waarin de exploitatie van de Haagse Post zich bleef bevinden, het voldoen aan de uit het krediet voortvloeiende financiële verplichtingen het beste in die exploitatie kon worden ingepast.

Niet voldoen aan voorwaarden van het krediet

Een moeilijkheid die zich tijdens deze gesprekken voordeed was de constatering, zowel door ons als door de Nationale Investeringsbank, dat de Haagse Post nog altijd niet voldeed aan een aantal kredietvoorwaarden op het gebied van de zekerheid van het krediet.

Een verder complicerende factor bleek te worden gevormd door het feit dat zich bij de B.V. Haagse Post in de tweede helft van het verslagjaar en ook in 1989 een reorganisatie aan het voltrekken was, die ook mogelijkserwijs invloed kon hebben op de zekerheid van het krediet.

Met de Haagse Post werd afgesproken dat inzake het mondeling gedane verzoek tot verlenging van de rente- en aflossingsvrije periode van het krediet, door het blad een formele aanvraag daartoe zou worden ingediend. Een dergelijk verzoek werd echter eerst in januari 1989 ontvangen. Ten tijde van het afronden van dit jaarverslag was deze aanvraag in behandeling.

4.3.3. Het Katholiek Nieuwsblad

In 1985 is ten laste van het Bedrijfsfonds een krediet van f. 650.000,- verstrekt aan de Stichting Katholiek Nieuwsblad ten behoeve van het gelijknamige blad. De rente- en aflossingsverplichtingen van het krediet zouden in de loop van het verslagjaar een aanvang nemen.

Begin 1988 zocht het Katholiek Nieuwsblad contact met ons secretariaat. Bij het afronden van dit jaarverslag waren wij over een en ander met het Katholiek Nieuwsblad in gesprek.

5. Bijdragen aan onderzoek in opdracht van derden

5.1. Inleiding

Naast onderzoek naar het functioneren van de pers, dat in opdracht van ons bestuur wordt verricht en waarop in het volgende hoofdstuk wordt ingegaan, behoort ook het verlenen van financiële bijstand aan onderzoek dat in opdracht van derden wordt uitgevoerd tot de taken van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

Met name twee onderzoeksvormen komen hiervoor in aanmerking, te weten

- * organisatie-onderzoek, gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan (artt. 54 en 57 Mediabesluit); en
- * onderzoek ten behoeve van de bedrijfstak als geheel, voor zover het onderzoek past in de doelstellingen van het Bedrijfsfonds (artt. 54 en 58 Mediabesluit).

Op deze beide onderzoeksvormen wordt in dit hoofdstuk nader ingegaan bij het bespreken van twee aanvragen die ons in het verslagjaar bereikten, namelijk voor bijstand aan organisatie-onderzoek in opdracht van Avondbladen Combinatie Rotterdam (par. 6.2) en aan onderzoek ten behoeve van de bedrijfstak als geheel in opdracht van het Cebuco (par. 6.3).

5.2. Organisatie-onderzoek Avondbladen Combinatie Rotterdam

Zoals in hoofdstuk 4 werd uiteengezet, stelden wij in het kader van de financiële steunverlening aan Avondbladen Combinatie Rotterdam de voorwaarde, dat in opdracht van ACR een onderzoek zou worden ingesteld naar

- de lezers- en advertentiemarkt van de persorganen binnen het samenwerkingsverband;
- de financiering van de maatregelen gericht op verbetering van de exploitatie-uitkomsten; en
- de efficiency en effectiviteit van de organisatie van het bedrijf.

Wij verklaarden ons daarbij in beginsel bereid de kosten van een dergelijk onderzoek mede te financieren, mits overeenstemming tot stand zou komen over de probleemstelling van het onderzoek, de timing, de duur en de persoon/instantie die het onderzoek zou gaan uitvoeren.

Vooronderzoek

Dit leidde allereerst tot een voorstel van ACR tot de mede-financiering van een vooronderzoek dat door drs. C. de Koning, bestuursadviseur, zou worden uitgevoerd. In het kader van dat vooronderzoek zou de heer De Koning zich oriënteren in de problematiek en in de opvattingen van de betrokkenen bij ACR.

In juli van het verslagjaar kwamen wij met de directie van ACR tot overeenstemming over de opzet, probleemstelling, timing en begrote kosten van dit vooronderzoek. Op grond van artikel 57 van het Mediabesluit verklaarden wij ons vervolgens bereid tot de mede-financiering van tweederde van de kosten van dit vooronderzoek, tot een maximum van f 16.667,–.

In september van het verslagjaar volgde het rapport van drs. De Koning over het vooronderzoek. Daarin gaf deze in de vorm van een beknopte diagnose en een opsomming van denkbare opties de resultaten weer van zijn oriënterende gesprekken en van de bestudering van de tot dan toe in opdracht van ACR vervaardigde marktanalytische rapporten en bedrijfseconomische overzichten.

Vervolgonderzoek

Op grond van de resultaten van deze voorstudie besloot ACR vervolgens het onderzoek een tweede fase te laten ingaan. Deze vervolgstudie werd tot doel gegeven na te gaan welke mogelijkheden voor de ACR op langere termijn tot verbetering van de exploitatie-uitkomsten kunnen leiden. Per brief van 10 oktober 1988 diende ACR een aanvraag in voor de mede-financiering van de kosten van het vooronderzoek

– waarvoor wij inmiddels f 16.667,– hadden toegezegd – alsmede van de kosten van deze vervolgstudie, die geraamd werden op f 150.000,–. Onze besluitvorming over deze aanvraag was aan het einde van het verslagjaar nagenoeg afgerond¹⁴.

¹⁴ Per brief van 11 februari 1989 stelden wij ACR in kennis van ons besluit tot het verlenen van een uitkering ten behoeve van het in een eerste fase uitgevoerde vooronderzoek, t.w. f 16.670,– (zijnde tweederde van de begrote kosten hiervan), alsmede een uitkering ten behoeve van de studie in tweede fase ten bedrage van f 100.000,– (zijnde eveneens tweederde van de voor die fase begrote kosten). De minister van WVC, die een afschrift van dit besluit werd toegezonden, maakte geen gebruik van zijn aan de Mediawet ontleende bevoegdheid tot schorsing of tot voordracht voor vernietiging van dit besluit. Bij het schrijven van dit jaarverslag waren de bedragen uitbetaald. Inmiddels had ACR ook een vervolgstudie in derde fase in uitvoering laten nemen. Hierop wordt in het volgende jaarverslag teruggekomen.

5.3. Onderzoek in opdracht van Cebuco

In maart van het verslagjaar wendde het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit van De Nederlandse Dagbladpers (Cebuco) zich tot ons bestuur ter bespreking van de mogelijkheid tot financiële steunverlening ten behoeve van de uitvoering van onderzoek op het gebied van het krantelezen onder allochtone jongeren.

Probleemstelling onderzoek

De groep van allochtone jongeren is een probleemgroep, die niet of nauwelijks kennis neemt van de Nederlandse dagbladen. De aanwezigheid van een groeiend aantal buitenlandse huishoudens heeft er mede toe geleid dat ondanks een stabiele oplage-ontwikkeling, de dekking van de Nederlandse dagbladen onder de huishoudens in de afgelopen 15 jaar is gedaald van 97% in 1973 naar 81% in 1987.

Het Cebuco had een onderzoek voor ogen, waarin met name de vraag aan de orde komt of jongeren uit etnische minderheidsgroepen de krant missen en daardoor ook de aansluiting bij de Nederlandse samenleving, ook al zijn ze de Nederlandse taal machtig. Verder was het onderzoek gericht op de vraag hoe de dagbladen redactioneel en marketingtechnisch Nederlandssprekende allochtone jongeren kunnen bereiken.

Relatie met hoofddoelstelling Bedrijfsfonds

Op deze wijze zou het onderzoek de persbedrijfstak als geheel ten goede kunnen komen. Bovendien paste het onderzoek naar het oordeel van het Cebuco binnen de doelstellingen van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Daarbij doelde het bureau met name op de hoofddoelstelling "handhaving en bevordering van de pluriformiteit van de pers". In het kader van deze hoofddoelstelling wordt niet alleen gelet op het handhaven of bevorderen van een pluriform media-aanbod binnen de samenleving, maar dat pluriform media-aanbod dient ook feitelijk de groepen binnen de samenleving te bereiken. Met name de Turkse en Marokkaanse, maar ook de Surinaamse huishoudens zijn zowel redactioneel als marketing-technisch moeilijk bereikbaar en daar wilde het Cebuco door middel van dit onderzoek verbetering in brengen. Het bureau beoogde de resultaten van dit door Veldkamp/Marktonderzoek B.V. uit te voeren onderzoek te presenteren tijdens een symposium over "Jongeren en de krant" op 15 november 1988. Dit leidde tot een aanvraag van het Cebuco om mede-financiering van dit onderzoek.

Besluit tot mede-financiering

In onze reactie op deze aanvraag verklaarden wij ons op grond van de aangevoerde overwegingen bereid tot mede-financiering. Wij tekenden daarbij aan dat vooral redacties en marketingafdelingen van dagbladen evenzeer belangen bij een dergelijk onderzoek hebben, namelijk om inzicht te verkrijgen in de structuur van de groep allochtone jongeren en om een handleiding te vervaardigen voor het afstemmen van activiteiten op het bereiken van die groep. Met het oog op die belangen spraken wij de wens uit dat ook de bedrijfstak zelf aan de onderzoekskosten voor ten minste de helft zou bijdragen. Dit leidde tot ons besluit tot financiering van ten hoogste de helft van de begrote onderzoekskosten, zijnde een uitkering van f 77.895,-. Dit besluit, waarvan wij de minister van WVC een afschrift toezonden, werd gepubliceerd in de Staatscourant van 8 augustus 1989, nr. 151.

De minister van WVC maakte geen gebruik van zijn aan de Mediawet ontleende bevoegdheid tot schorsing of tot voordracht voor vernietiging van ons besluit. Daarop werd de uitkering uitbetaald. De resultaten van het onderzoek werden tijdens het genoemde symposium gepresenteerd¹⁵.

6. Onderzoek in opdracht van het Bedrijfsfonds voor de Pers

6.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen in het verslagjaar besproken betreffende de onderzoeksprojecten waartoe het Bedrijfsfonds voor de Pers opdracht heeft verleend. In artikel 123, tweede lid onder b, van de Mediawet is bepaald dat het Bedrijfsfonds voor de Pers onder meer belast is met "het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers". In het verslagjaar vroegen in het bijzonder drie projecten onze aandacht, nl. onderzoek in het kader van de compensatieregeling voor dagbladen – waarover reeds kort in hoofdstuk 3 is gesproken -, onderzoek op het gebied van de reclamebestedingen in de media en onderzoek in het kader van de voorbereiding van ons advies over de toetsing van persfusies. Deze drie projecten zullen hier achtereenvolgens worden toegelicht.

6.2. Onderzoek compensatieregeling voor dagbladen

Naast het onderzoek op het gebied van de uitvoering van de compensatieregeling voor dagbladen over 1985 en in het kader van de voorbereiding van de regeling over 1986 werd in het verslagjaar ook onderzoek op gang gebracht ten behoeve van de evaluatie van de regeling. In dat verband nam het Economisch Instituut Tilburg in onze opdracht onderzoek ter hand ter beantwoording van een aantal specifieke vraagpunten waartoe wij bij het evalueren van de tot dan toe gefunctioneerde regeling waren bepaald. Bij het schrijven van dit jaarverslag was dit onderzoek nog gaande. Wel hadden wij mede aan de hand van de eerste resultaten daarvan de minister geadviseerd over de evaluatie van de regeling, zoals reeds in hoofdstuk 3 is gemeld¹⁶.

6.2.1. Onderzoek redactionele zelfstandigheid

Het in 1987 in aanvang genomen onderzoek van Het Persinstituut te Amsterdam naar de redactionele zelfstandigheid van dagbladen kwam in het verslagjaar tot een afronding. In het jaarverslag over 1987¹⁷ deelden wij mede, met instemming van de minister van WVC, opdracht aan dit instituut te hebben verleend tot een voorstudie op dit gebied. Bij de uitvoering van de compensatieregeling over de eerste jaren van die regeling – 1981 tot en met 1983 – hadden wij reeds meerdere malen het probleem ontmoet hoe de redactionele zelfstandigheid van dagbladen zou moeten worden gemeten en gedefinieerd. Deze redactionele zelfstandigheid is een van de voorwaarden om voor een uitkering op grond van deze regeling in aanmerking te komen.

In de regeling over 1981 was op dit gebied bepaald, dat het betrokken dagblad voor tenminste 40% door de eigen zelfstandige redactie diende te zijn vervaardigd. Bij de uitvoering van de regeling over dat jaar zagen wij ons evenwel geplaagd voor problemen met betrekking tot kwantificering en verificatie. Daarom werd voor de uitvoering van de regeling over 1982 en 1983 ervoor gekozen dit criterium te vervangen door de eis, dat de personele kosten van de eigen redactie van de voor de regeling in aanmerking komende dagbladen over die jaren tenminste 30% dienden te hebben bedragen van de totale personele redactiekosten van het desbetreffende dagblad. Van deze alternatieve voorwaarde in de kostensfeer werd verwacht dat deze als een beter kwantificeerbaar criterium zou kunnen functioneren. Bij de uitvoering van de regeling over 1982 en 1983 bleek dit inderdaad het geval te zijn. Om die reden werd besloten deze voorwaarde ook voor de regelingen over 1985 en 1986 te handhaven.

---

¹⁶ Advies d.d. 15 februari 1989 van het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur over de evaluatie van de compensatieregeling voor dagbladen. Den Haag 1989/1.

¹⁷ Jaarverslag Bedrijfsfonds voor de Pers over 1987, pag. 18-19.

Bij het voorbereiden van de regeling over 1985 vroegen wij ons evenwel om principiële redenen af, of het toch mogelijk zou zijn de voorwaarde op het gebied van de redactionele zelfstandigheid op directere wijze te laten aansluiten bij het oogmerk van de regeling, alleen redactioneel zelfstandige dagbladen te steunen. Hoewel het alternatief op het gebied van de personele kosten van de eigen redactie redelijk functioneerde, bleven wij het betreuren dat een directer bij de doelstelling van de regeling aansluitend criterium tot dusver moeilijk toepasbaar was gebleken. Wij traden daarop in overleg met onderzoekers van Het Persinstituut te Amsterdam over de mogelijkheid, ten behoeve van de compensatieregeling door middel van onderzoek, een nauwkeurig, betrouwbaar en valide inhoudsanalyse-instrument te ontwikkelen voor het bepalen van de redactionele zelfstandigheid van dagbladen die voor de regeling in aanmerking wensen te komen.

Onderzoeksopzet

Onze doelstelling bij het overleg met Het Persinstituut was dat een dergelijk inhoudsanalyse-instrument bestuurlijk doeltreffend en doelmatig zou moeten kunnen worden gehanteerd en derhalve ook op juridisch aanvaardbare wijze vorm gegeven zou moeten worden. Wij hadden daarbij ook de mogelijkheid voor ogen, dat het onderzoek langs deze weg nuttige informatie zou opleveren voor het invullen en afbakenen van het toekomstige werkterrein van het Bedrijfsfonds voor de Pers in het algemeen.

Ons overleg met Het Persinstituut voerde tot een voorstel van het instituut gericht op onderzoek met een gefaseerde opzet, waarin vier stadia waren te onderscheiden. Het eerste stadium omvatte een voorstudie, waarin de sociaal-wetenschappelijke haalbaarheid van een meetinstrument op dit gebied en de juridische en bestuurlijke aspecten daarvan zouden worden vastgesteld. Daarna zouden dan volgen een testfase, waarin het ontwikkelde prototype van een dergelijk meetinstrument zou kunnen worden getest en bijgesteld en een ontwerpfase, waarin het meetinstrument een definitieve toegepast-sociaal-wetenschappelijke vormgeving in een juridische regeling zou verkrijgen. Tenslotte zou dan de toepassingsfase volgen, waarin het meetinstrument bestuurlijk in concrete gevallen met de daarbij behorende juridische regels, zou worden gehanteerd.

Resultaten vooronderzoek

In mei 1987 verleenden wij Het Persinstituut opdracht tot het verrichten van de voorstudie. De resultaten hiervan kwamen in september van het verslagjaar ter beschikking van ons bestuur. Het rapport over deze voorstudie¹⁸ bevatte allereerst een aantal algemene beschouwingen over de theoretische achtergronden van de problematiek. In dat verband kwamen onder meer aan de orde de verhouding "media – democratie", de vraag naar het belang van persverscheidenheid en naar de relatie tussen persverscheidenheid en redactionele zelfstandigheid, de band tussen het vereiste van redactionele zelfstandigheid en de vrijheid van drukpers en de resultaten van nationaal en internationaal onderzoek naar de "journalistieke werkwijze".

Tegen deze achtergrond presenteerde het rapport vervolgens een model voor onderzoek naar redactionele zelfstandigheid. Daarin werd de gedachtengang uitgewerkt dat aan de redactionele produktie van een krant een drietal opeenvolgende fasen onderscheiden kunnen worden: de fase van het aanbod van berichten (aanbodfase), de fase van berichtenselectie (selectiefase) en de fase van het

---

¹⁸ De redactionele zelfstandigheid van dagbladen, over instrumenten ter meting en beoordeling van de zelfstandigheid van kranten. Een voorstudie van Het Persinstituut voor het Bedrijfsfonds voor de Pers. Amsterdam, september 1988.

produceren van het uiteindelijke kranteproduct (verwerkingsfase). Vastgesteld werd dat binnen elk van die drie fasen een krant in meer of mindere mate zelfstandig kan zijn. En dat impliceert dat voor elk van die drie fasen de redactionele zelfstandigheid apart moet worden vastgesteld om te kunnen bepalen of een krant een voldoende graad van redactionele zelfstandigheid bezit. Vervolgens werd in het rapport ingegaan op de mogelijkheden die het inhoudsanalyse-instrument biedt. In dat verband werd geconcludeerd dat het mogelijk is alle relevante dimensies van redactionele zelfstandigheid op een geldige en betrouwbare wijze te meten, behoudens de zelfstandigheid van kranten in de selectiefase.

Een ondubbelzinnig antwoord op de vraag naar eventuele staatsrechtelijke belemmeringen ten aanzien van mogelijke hantering van het criterium van "redactionele zelfstandigheid" kon in deze voorstudie niet worden gegeven. Wel liet de studie zien dat een zelfstandig bestuursorgaan als het Bedrijfsfonds voor de Pers beleidsruimte heeft zoveel mogelijk zelf de criteria op dit gebied te ontwikkelen. Deze beleidsruimte wordt begrensd door algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Ten behoeve van deze beleidsruimte reikte het rapport een ontwerp aan voor voorwaarden inzake redactionele zelfstandigheid in juridische zin.

Daarmee werd deze voorstudie, bedoeld als eerste fase van onderzoek naar de mogelijkheid en wenselijkheid van een inhoudelijk zelfstandigheidscriterium, met een grotendeels positief resultaat afgesloten. De studie heeft laten zien welke aspecten aan de orde komen wanneer tot een "inhoudelijk" zelfstandigheidscriterium zou worden besloten. Wanneer inderdaad die weg zou worden opgegaan, dan is volgens Het Persinstituut meer empirisch onderzoek, met name gericht op het verder uittesten van het ontwikkelde instrument, gewenst.

Bij het schrijven van dit jaarverslag beraadden wij ons nog over de wenselijkheid en de mogelijkheden tot het toepassen van de resultaten van deze voorstudie bij het voorbereiden van de vorm van een nieuwe compensatieregeling, wanneer die na het boekjaar 1986 zou worden voortgezet. Tevens lieten wij ons door de resultaten van deze voorstudie inspireren bij het toepassen van de door de Mediawet gestelde criteria met betrekking tot de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds in het algemeen.

6.2.2. Onderzoek vereenvoudiging en regionaliteit

In onze opdracht werd bij het Economisch Instituut Tilburg in de loop van het verslagjaar gewerkt aan een tweetal onderzoeken.

Enerzijds werd bekeken of ten behoeve van de werking van de compensatieregeling een operationalisering van de begrippen "landelijk" en "regionaal" mogelijk zou zijn en welke aspecten daarbij in het geding zouden zijn.

Anderzijds studeerde genoemd instituut op een vereenvoudiging van de regeling, waarbij tevens werd bekeken of het inbouwen in de regeling van een factor, die rekening houdt met de omstandigheid dat een dagblad in concernverband wordt uitgegeven, mogelijk zou zijn. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat de oplage en de verspreidingsdichtheid belangrijke factoren zijn bij de verklaring van het exploitatieresultaat van dagbladen. Met betrekking tot het onderzoeken van de mogelijkheden van het inbouwen in de regeling van een factor, die rekening houdt met het concerndraagvlak, zijn wij bij de opdracht uitgegaan van de premisse dat de situatie dat een dagblad door een concern wordt uitgegeven de nadelen van een geringere oplage en verspreidingsdichtheid enigermate kan compenseren.

Beide onderzoeken hebben tot dusver geen eenduidige resultaten opgeleverd en hebben ons in het kader van een mogelijke verlenging van de werking van de compensatieregeling aanleiding gegeven nader onderzoek te laten verrichten.

6.3. Onderzoek reclamebestedingen in de media

In februari 1988 verleenden wij een opdracht aan de Economische Faculteit van de

Rijksuniversiteit Groningen voor een onderzoek naar de concurrentieverhoudingen op de reclamemarkt. Dit onderzoek vloeide voort uit een wens van de Tweede Kamer. Bij de behandeling van het wetsvoorstel Mediawet werd door de Tweede Kamer onder meer de motie-Eshuis aanvaard. Daarin werd de regering uitgenodigd nauwkeurige gegevens te verzamelen over de aard en de omvang van reclamebestedingen in de diverse media en op basis daarvan voorstellen aan de Kamer te doen inzake toepassingen van reclamegelden in de omroep.

De minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur vroeg ons bestuur vervolgens om advies over de mogelijkheden om de in de motie-Eshuis verlangde nauwkeurige gegevens te verzamelen.

Onderzoeksopzet

Daarop verleenden wij een onderzoeksopdracht aan de Sectie Marktkunde en Marktonderzoek van de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen.

Bij dit project werden prof. dr. P.S.H. Leeftang, prof. dr. J.C. Reuyl en drs. K.J. Alsem nauw betrokken.

Het onderzoek omvat een kwantitatieve analyse van de mediamarkt en is tevens gericht op het formuleren van toekomstscenario's betreffende ontwikkelingen op de reclamemarkt. In het bijzonder staan daarbij twee vragen centraal:

- a. welke ontwikkelingen in de concurrentieverhoudingen tussen media zijn er de afgelopen jaren op de reclamemarkt geweest?
- b. welke verschuivingen in de concurrentieverhoudingen zijn er de komende jaren te verwachten?

In de onderzoeksopzet worden drie fasen onderscheiden, namelijk

fase 1: kwantitatieve beschrijving van trends in de reclamemarkt en de lezersmarkt;

fase 2: verklarende analyse van ontwikkelingen op de reclamemarkt; en

fase 3: voorspellingen van de reclamebestedingen door middel van interviews aan de vraagkant van de reclamemarkt (adverteerders).

In het najaar van 1988 rapporteerden de onderzoekers over de eerste fase (eerste interimrapport). Over de tweede fase was aan het einde van het verslagjaar een (tweede) interimrapport in voorbereiding. Het derde en tevens eindrapport, waarin de laatste fase wordt behandeld, was bij het afsluiten van dit jaarverslag in concept ontvangen.

Resultaten eerste fase (eerste interimrapport)

In het eerste interimrapport¹⁹ werd onder meer geconstateerd dat in Nederland, in vergelijking met andere Europese landen, de reclamebestedingen per hoofd van de bevolking hoog zijn. Bestudering van de verdeling over mediatypen gaf te zien, dat in Nederland nog relatief weinig aan etherreclame werd uitgegeven: in 1987 8,6%. Dit is minder dan de helft van het EG-gemiddelde. De rechtstreekse reclame had in 1987 het hoogste aandeel in de reclamebestedingen (27%), gevolgd door de dagbladen (20%), tijdschriften (13%) en huis-aan-huisbladen en nieuwsbladen (samen 12%).

Uit analyse van de ontwikkeling in het aandeel van de persreclame in het totaal van de reclamebestedingen bleek dat twee trendbreuken kunnen worden onderscheiden:

- in 1967 daalde het aandeel persreclame van 66% tot 60%;
- vanaf 1981 treedt een sterke daling op tot 55% in 1985.

Deze daling deed zich voor zowel bij dagbladen als bij tijdschriften, nieuws- en huis-

---

¹⁹ Concurrentieverhoudingen op de advertentiemarkt, deel 1: een beschrijvende analyse, door K.J. Alsem, P.S.H. Leeftang en J.C. Reuyl, Onderzoeksmemorandum nr. 275 van het Instituut voor Economisch Onderzoek, Faculteit der Economische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen oktober 1988.

aan-huisbladen. Hoewel causale relaties in deze fase van het onderzoek nog niet werden gelegd, viel wel te constateren dat de eerste trendbreuk samenviel met de invoering van de etherreclame en de tweede met de groei van rechtstreekse reclame.

Voortzetting onderzoek

In de laatste maanden van het verslagjaar werd de uitvoering van de tweede fase ter hand genomen. In deze tweede fase van het onderzoek zou de meeste aandacht uitgaan naar de relaties tussen reclamebestedingen in dagbladen en tijdschriften aan de ene kant en etherreclame aan de andere kant. Daarbij zou worden getracht verklaringen te vinden voor ontwikkelingen in de reclamebestedingen per mediumtype, zoals die langs de weg van het eerdere onderzoek waren beschreven. De onderzoekers waren ook voornemens door middel van een econometrische analyse na te gaan welke variabelen een rol spelen als verklaring voor de veranderingen in de reclamevolumes in dagbladen en tijdschriften. Daarbij zouden onder meer variabelen als de conjunctuur, de relatieve inschakelingskosten van mediumtypen en de reclamebestedingen in concurrerende mediumtypen betrokken worden. Bij het schrijven van dit jaarverslag was het rapport over deze tweede interimfase zojuist verschenen²⁰. De resultaten van deze tweede fase en van het verdere onderzoek zullen in het jaarverslag over 1989 worden besproken. Wat betreft het verdere onderzoek kan nog worden gemeld dat de Groningse onderzoekers in de derde fase van het onderzoek zullen trachten een indicatie te krijgen van de reclamebestedingen op lange termijn. Dit zal geschieden door middel van enquêtering van degenen die op de advertentiemarkt de belangrijkste rol spelen, namelijk de adverteerders en de reclamebureaus.

6.4. Onderzoek toetsing van persfusies

Per brief van 1 februari 1988 wendden wij ons tot de minister van WVC met de mededeling, dat recente ervaringen met verschillende aspecten van persfusies en -concentraties ons tot de conclusie hadden gebracht, dat het thans zinvol zou zijn de mogelijkheden van nader onderzoek op dit gebied af te tasten. Met name hadden wij daarbij het oog op de diverse effecten van persfusies en -concentraties en op de wenselijkheid en de mogelijkheden van een instrumentarium om eventuele nadelige effecten voor persverscheidenheid tegen te gaan. Wij realiseerden ons dat wanneer met onderzoek op dit gebied gewacht zou worden tot de fase waarin het duidelijk is dat handelend zou dienen te worden opgetreden, een dergelijke actie als mosterd na de maaltijd zou kunnen komen. Verder maakten wij de minister in die brief erop attent, dat zo'n onderzoek ook zeer wel zou kunnen aansluiten bij de in artikel 123 van de Mediawet voorziene taak van het Bedrijfsfonds voor de Pers, onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers te verrichten dan wel te doen verrichten. Wij voegden daaraan toe dat wij ons oriënteerden op de onderzoeksmogelijkheden en vooral op de probleemstelling en de in dat verband te bestuderen facetten.

Adviesaanvraag minister

De minister reageerde hierop per brief van 24 maart 1988, waarin hij ons verzocht om op korte termijn een onderzoek te (doen) aanvangen naar een persfusiecontroleregeling en hem over de resultaten ervan te informeren, zo mogelijk in het najaar. Met dit verzoek beoogde de minister in het bijzonder uitvoering te geven aan een motie-Niessen c.s.²¹, die op 9 februari van het verslagjaar door de Tweede Kamer

---

²⁰ Concurrentieverhoudingen op de advertentiemarkt, deel 2: een verklarende analyse, door K.J. Alsem, P.S.H. Leeflang en J.C. Reuyl, Onderzoeksmemorandum nr. 307 van het Instituut voor Economisch Onderzoek, Faculteit der Economische Wetenschappen, van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen maart 1989.

²¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 1987-1988, 20200, hoofdstuk XVI, nr. 71.

was aanvaard. In die motie werd de regering uitgenodigd, op korte termijn een studie te doen verrichten naar de inhoud van een dergelijke regeling en de resultaten daarvan in de loop van 1988 aan de Kamer voor te leggen.

Studieopzet

Naar aanleiding van het verzoek van de minister om een spoedige aanvang van het door ons beoogde onderzoek, besloten wij zelf een studie in te stellen en ons daarbij te laten bijstaan door twee ervaren deskundigen uit de perswereld, t.w. drs. W. van Norden, oud-voorzitter van de Vereniging De Nederlandse Dagbladpers, en mr. G.A.I. Schuijt, oud-algemeen secretaris van de Nederlandse Vereniging van Journalisten en thans als Universitair Hoofddocent verbonden aan het Instituut voor Informatierecht aan de Universiteit van Amsterdam.

Verder werden op onderdelen van de studie ook onderzoekers op tijdelijke basis ingeschakeld, verbonden aan Het Persinstituut en het Instituut voor Informatierecht (resp. drs. G.W. te Pas en mr. A.P.J.M. van Loon).

Voor de uitvoering van deze studiewerkzaamheden stelden wij een projectgroep in, waarin naast genoemde personen de voorzitter en de secretaris van ons bestuur, prof. drs. J.W. Schoonderbeek resp. drs. L.H.A. Lichtenberg, en ons medelid prof. dr. J.J. van Cuilenburg zitting namen. Deze projectgroep raadpleegde bij haar werkzaamheden ook deskundigen bij het Ministerie van Economische Zaken, vooral wat betreft de werking van de Wet Economische Mededinging, en bij de Vereniging voor de Effectenhandel, voor aspecten betreffende het beursverkeer. Bovendien won de projectgroep advies over wetstechnische aspecten van de door haar beoogde regeling in bij mr. S.C.H. Koning, oud-medewerker wetgeving van het Ministerie van Justitie en thans raadsheer in het Gerechtshof te Den Haag.

Verder hadden wij bij de uitvoering van de studie in diverse fasen informatieve contacten met de Mediaraad, en meer in het bijzonder met de commissie Persfusies uit dat college, die eveneens, naar eigener beweging, een advies over deze problematiek voorbereidde. Mede op suggestie van de minister hielden wij deze commissie van de Mediaraad informeel op de hoogte van de resultaten van ons werk. Omgekeerd was die commissie bereid ons feitelijke informatie te verschaffen over de voorbereiding van haar advieswerk.

Resultaten studie

Genoemde projectgroep bereidde het rapport van ons bestuur voor, waarin de resultaten van de studie werden weergegeven. Onder de titel "Toetsing van persfusies" werd dit rapport op 15 december van het verslagjaar aan de minister van WVC aangeboden²². Op 19 december 1988 presenteerden wij dit rapport tijdens een persconferentie in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoord. De resultaten van deze studie laten zich als volgt samenvatten.

Wat betreft de vraag naar de wenselijkheid van een persfusiecontroleregeling was ons bestuur tot de conclusie gekomen, dat deze vraag genuanceerd beantwoord zou moeten worden. Uit tot dan toe verricht empirisch onderzoek naar concentraties in de dagbladpers kon worden afgeleid, dat een regeling niet nodig is wanneer de resultaten

---

²² "Toetsing van persfusies, rapport van het Bedrijfsfonds voor de Pers over de wenselijkheid en de mogelijkheden van wettelijke regelingen inzake persconcentratie", Den Haag, 14 december 1988. Bij dit rapport verschenen in een afzonderlijke bundel drie bijlagen, nl.:

1. "Enkele aantekeningen over persconcentratie", door drs. G.W. te Pas, Stichting "Het Persinstituut";
2. "Grenzen en mogelijkheden van een persfusiecontroleregeling", door mr. G.A.I. Schuijt, Instituut voor Informatierecht; en
3. "Rechtsvergelijkend onderzoek fusie- en persfusiecontroleregelingen", door mr. A.P.J.M. van Loon, Instituut voor Informatierecht.

van dat onderzoek zonder reserves naar de toekomst zouden kunnen worden doorgetrokken. Wij tekenden daarbij evenwel aan dat er indicaties zijn die erop wijzen dat de omstandigheden van de twee laatste decennia kunnen veranderen. Ontwikkelingen sedert 1987 op concentratiegebied in de dagbladpers duiden namelijk op veranderingen in die omstandigheden. Het aantal onafhankelijke ondernemingen vertoont de laatste twee jaren een opvallend dalende lijn, die uniek is voor de gehele periode sedert 1950. Ook het aantal redactioneel zelfstandige kranten loopt terug. Daarnaast zijn er mogelijke invloeden van veranderingen in de managementcultuur, terwijl het ook niet is uitgesloten dat zeer grote buitenlandse media-ondernemingen hun invloeden op de Nederlandse concentratie-ontwikkelingen kunnen doen gelden. Bovendien bieden bestaande regelgeving en beschermingsconstructies geen afdoende bescherming tegen onwenselijk geachte concentraties.

Wij concludeerden daaruit, dat het niet valt uit te sluiten dat persconcentratie zich in de nabije toekomst in sterkere mate dan in het verleden zal voordoen en dat hieruit ook gevaren voor persverscheidenheid kunnen voortvloeien. Dientengevolge is er onvoldoende zekerheid dat in de toekomst geen controleregeling inzake persconcentratie nodig zou zijn. Op grond van deze overwegingen besloten wij de mogelijkheden van een dergelijke regeling af te tasten.

Wat die mogelijkheden betreft was ons uit juridisch onderzoek en uit de bestudering van eerdere voorstellen op dit gebied het volgende gebleken. Een controleregeling kan strijdigheid met de grondwet alsmede met de Europese verdragen slechts dan vermijden, indien er enerzijds toetsbare criteria worden geformuleerd en anderzijds wanneer de beoordelende instantie zich verre houdt van een beoordeling van de inhoud van een persorgaan. Daarom zagen wij geheel af van de mogelijkheid, dat bij het beoordelen de vraag zou worden betrokken of een fusie van een persorgaan al dan niet afbreuk doet aan persverscheidenheid.

Voorts leidden wij uit rechtsvergelijkend onderzoek naar fusie- en persfusiecontroleregelingen in het buitenland af, dat enige van de ons omringende landen een controleregeling op het gebied van persfusies operationeel hebben, met vooral economische criteria. Ongeacht de vele verschillen tussen deze regelingen zijn ze vaak gericht op een bepaalde vorm van toetsing van persfusies om gevaren van fusies voor de maatschappelijke taak van de pers zover mogelijk tegen te gaan.

Wij besloten vervolgens uitgaande van deze conclusies een concrete regeling uit te werken met de volgende hoofdlijnen.

Uit principiële en praktische overwegingen kozen we voor een regeling die alleen op dagbladen en nieuwsbladen betrekking heeft. Wat betreft de aspecten waarop de regeling zou dienen te worden gericht dachten we aan de volgende:

- a. iedere uitgever van een krant geeft jaarlijks in de krant een overzicht van de eigendoms- en zeggenschapsverhoudingen;
- b. melding aan een zelfstandig bestuursorgaan, aangeduid als "de Commissie Persconcentratie" is nodig zodra iemand een belang van 20% of meer of vergelijkbaar recht in een onderneming van dag- en/of nieuwsbladen in handen krijgt;
- c. de meldingsplicht onder b geldt ook zodra een belang wordt uitgebreid tot 33 1/3% of meer of tot 40% of meer;
- d. deze meldingen worden openbaar gemaakt;
- e. voor een voorgenomen fusie is een verklaring van geen bezwaar van de Commissie Persconcentratie vereist. Indien de voorgenomen fusie ertoe leidt dat in de dagblad- of in de nieuwsbladpers een marktaandeel van een derde of meer wordt verkregen, wordt de verklaring geweigerd. Indien dit marktaandeel tenminste één-vijfde zal bedragen, kan de verklaring worden geweigerd na toetsing aan de volgende criteria:

- * mogelijk misbruik van een eventuele economische machtspositie; en
- * is het in stand houden van de bij de fusie betrokken persorganen en van hun redactionele zelfstandigheid gewaarborgd?

Aan de verklaring van geen bezwaar zouden daarop betrekking hebbende voorschriften kunnen worden verbonden;

- f. voor een voorgenomen opheffing, samenvoeging of duurzame redactionele samenwerking van kranten is eveneens een verklaring van geen bezwaar van de Commissie Persconcentratie vereist. Weigeringsgronden en voorschriften zouden hier moeten worden beperkt tot het waarborgen van het voortbestaan, indien economisch mogelijk, van de krant en van de redactionele zelfstandigheid;
- g. sancties:
  1. bij het niet nakomen van de meldingsplicht: uitsluiting van bijdragen uit het Bedrijfsfonds voor de Pers en van bijdragen uit de meeropbrengsten van de etherreclame;
  2. rechtshandelingen zonder verklaring van geen bezwaar zullen nietig zijn. Ingeval door toepassing van buitenlands recht de rechtshandeling vrijgehouden wordt van deze nietigheid, zou de sanctie moeten zijn dat de uitgave door een ander kan worden voortgezet met machtiging van de commissie.

Aan het slot van het rapport brachten wij nog tot uitdrukking, dat wij ons ervan bewust waren dat een persconcentratieregeling gericht is op het zoveel mogelijk behouden van de bestaande persverscheidenheid en dat zo'n regeling daardoor in zekere zin een conserverende werking heeft. Wij tekenden daarbij aan dat een dynamisch overheidsbeleid binnen onze dynamische samenleving, evenwel naast conservering om het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen in het perslandschap vraagt. Om die reden herhaalden wij in ons rapport ons eerdere pleidooi voor verruiming van de financiële steunmogelijkheden uit het Bedrijfsfonds voor de Pers ten behoeve van nieuwe bladen.

Aan het einde van het verslagjaar bereidde het Kabinet een voorlopig standpunt over de problematiek van persfusies voor, met een eerste reactie op het rapport van ons bestuur en op het advies van de Mediaraad. Bij brief van 25 januari 1989 bood de minister van WVC dat voorlopige regeringsstandpunt aan de voorzitter van de Tweede Kamer aan²³. Blijkens dat voorlopige standpunt achtte het Kabinet de persfusiecontroleregelingen, zoals deze door ons bestuur en door de Mediaraad waren aanbevolen, niet het juiste middel ter handhaving en bevordering van de pluriformiteit van de pers. Het Kabinet dacht veeleer aan maatregelen die de redactionele onafhankelijkheid en het redactioneel zelfstandig voortbestaan van dagbladen bevorderen.

Omdat in dat voorlopige regeringsstandpunt overwegingen en argumenten die wij in ons rapport "Toetsing van persfusies" hadden aangereikt, niet, niet voldoende of op onjuiste wijze aan de orde waren gekomen, besloten wij hierop te reageren. Dat geschiedde bij onze brief van 22 februari 1989²⁴. Het voorlopige regeringsstandpunt en onze reactie daarop zullen in het volgende jaarverslag nader worden besproken. Bij het schrijven van dit jaarverslag had de Vaste Commissie voor Welzijn en Cultuur van de Tweede Kamer inmiddels een discussie met de minister van WVC over de problematiek gevoerd²⁵. Naar aanleiding van dat debat bereidde de minister een nader standpunt voor.

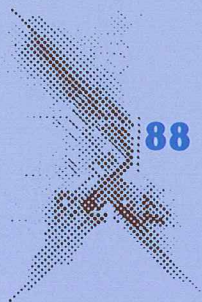
---

²³ Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 1988-1989, 20984, nr. 2.

²⁴ Gepubliceerd in de Staatscourant van 3 maart 1989, nr. 45.

²⁵ Verslag van een mondeling overleg van de Vaste Commissie voor Welzijn en Cultuur van de Tweede Kamer der Staten-Generaal met de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur op 16 maart 1989, Tweede Kamer, vergaderjaar 1988-1989, 20984, nr. 4.

88

